

Nr. 16 • 1938

OLITSEILEHT

Kvaliteetmööbleid

kodudele ja asutustele
tellige

MÖÖBLITEHASELT
AKTSIASELTS

„MASSOPRODUKT“

Tallinn, Tartu mnt. 73. Tel. 308-96.

Sõjaväe Majandusühisuse

Pesuõmblustöökoda

Pikk tän. 11

Valmistab ja müüb

vormi-, triik-, öö-, spordi- ja t.
särke hea löike järgi kvali-
teetriidest.

Suurim valik kodu- ja välismaa särgiriietest

Kingsepa töökoda

Vene tän. 5

valmistab rivi-, paraad-, jahi-
j. t. säarsaapaid eritellimiste
peale.

EESTI HARIDUSLIIT TEATRITARVETE LADU

NAIDENDITE,
PARUKATE JA
KOSTÜÜMIDE
LAENUKOGUD
IGASUGUSEID
TEATRITARBEID

TALLINN, UUS TÄN. 2. TEL. 452-02.

Nõudke kõikjal!

PEALADU:
TALLINN
AIA 10
TEL 442-18

Rikkalikus valikus
Paberikaupu
Kontoritarbeid
Koolikaupu
Õpikuid
Ilukirjandust
Mänguasju
Nahatöid j. m.

pakub

K
O
„KOOLI-KOOPERATIIV“

Tallinn, Suur Karja 19. Telefon 456-32

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 16 (519)

TALLINNAS, 1. SEPTEMBRIL 1938

XVII aastakäik

*KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Kriminaalpolitsei registratuur uuendatud kujul — A. Liit.
— Eesti laskurite saavutused — kapt. A. Rääk. — Näpujalg kuriteo avastajana — K. Lukats.
— Ülevaade Eesti rügivõimude võitlusest rügivastaste elementidega Vabariigi iseseisvuse kestel.
— Okupatsiooniaegne politsei Rakveres — E. Toome. — Autosõidu ohud jm.*

KAANEPIILDIL: Pikkjalg Tallinnas

*Kased
sügise ootel*

KRIMINAALPOLITSEI

registratuur uuendatud kujul

A. Liit

2

2. Süütegude kordasaatjate ilmestamist soodustavad kartoteegid ja teadete kogud.

Teatavasti on süütegude jälitamise eesmärgiks ühelt poolt süüteo kui niisuguse kindlakstegemine ja teiselt poolt süüteo kordasaatja ning viimase vastu süütõendite avastamine.

Hetkel, kui politsei asub toimitud süütegu jälitama, võib olukord süüteo kordasaatja suhtes olla kolmesugune: 1) ta on juba teada (süüteost kannatanu, resp. tunnistajad tunnevad teda, ta ise ilmus süütunnistusele, ta hukkus süüteo kordasaatmise juures, tabati teolt jne.), 2) teda nähti süüteost kannatanu või tunnistajate poolt, kuid ei teata tema nime, 3) ta toimis salaja ning vähemalt jälituse algmomendil ta on alles X. Viimasesse gruppi kuuluvad ka need juhtumid, kus süüteost kannatanu kahtlustab kedagi teo kordasaatmises, ilma et ta teo kordasaatmise momenti vahetult oleks näinud, näit. teenijat varguses, kuna olukorra kohaselt võõras ei saa tulla arvesse. Kuna süüteo kordasaatja leidmine ja kindlakstegemine on igas mainitud olukorras erineva pingega ning nõuab erisuguseid toime ja vahendeid, siis politsei on hakanud p. 1 tähendatud süüteojuhumeid hüüdma iseenesest selguvaiks, p. 2 tähendatud — poolpimedais ja p. 3 tähendatud — pimedais.

Iseenesest selguvate süütegude jälitamine ei nõua politseilt mingit erilist peamurdmist või erilisi vahendeid; siin piisab heast seadusetundmisest, ülekuulamise oskusest ja töötahtest. Olgu tähendatud, et iseenesest selguvaid asju on teiste hulgas kaunis palju ja need iseenesest annavad politseile palju tööd. Poolpimedad, eriti aga pimedad süüteo juhtumid moodustavad selle osa jälitustööst, mille juures ükski nõu ja abinõu pole veel küllalt hea. Loomulik, et siin on püütud nende ilmestamiseks rakendada ka kartoteeke ja teadete kogusid. Neist seisab esikohal *monodaktüloskoobiline kartoteek*. Selles kartoteegis registreeritakse ainult seesugused röövimise ja varguse eest vastutusele võetavad isikud, kelledest on arvata, et nad jäävad süütegevuse alale. Kartoteek korraldatakse keskkartoteegina Tallinna-Harju krim.-komissari juures, kuhu teised krim.-komissarid saadavad omalt poolt koostatud kaardid viivitamata pärast isiku registreerimist. Kaart on siledast kartongist suurusega 6×9 sm, ilma pealtrükita. Registreerimisel võetakse kaardi ühele

küljele alumisse äärde isiku vastava sõrme esimese liigese jälg, kaardi keskkohta kirjutatakse araabia numbriga sõrme number 1—10, kusjuures 1 tähendab alati parema käe põialt, 5 — parema käe väikest sõrme, 6 — vasaku käe põialt; 10 vasaku käe väikest sõrme, kaardi ülemisse äärde — näpupälje vormel. Kaardi teisele küljele kirjutatakse registreeritu perekonna-, ees- ja isanimi, sünniaasta ja registreerimist toiminud asutuse nimetus. Sünniaasta märgitakse kaardile selleks, et hiljem osutuks võimalikuks surnud isikute kaarte kartoteegist kõrvaldada.

Kaardi koostamisel tuleb pidada silmas samu näpunäiteid, mis antud eelmises numbris kümnesõrme kaartide täitmisest. Loomulik, et puudevate ja seevõrra vigastatud sõrmede kohta, kus puudub näpupälje võtmise võimalus, kaarti ei koostata.

Monodaktüloskoobiline kartoteek tuleb kasutamisele ainult siis, kui teopaigalt leitakse teo kordasaatja arvatav näpupälj. Viimast võrreldakse monodaktüloskoobilises kogus leiduvate näpupälgedega. Kui seal leitakse identne jälg, siis on ka teada, kes on teo kordasaatja.

Ilmaagse töö vältimiseks on sel puhul vaja kohal enne leitud näpupälje saatmist keskkartoteeki jõuda selgusele, kuivõrd on usutav, et teopaigalt leitud näpupälj (-jäljed) on tõepoolest tekkinud teo kordasaatja sõrmedest. Võib-olla kuulub leitud jälg süüteost kannatanule, tema perekonnaliikmeile või koguni kohal viibinud politseiametnikele. Selleks võetagu kõigilt isikuilt, kellel oli ligipääs esemele, millelt teopaigal leiti näpupälj, nende näpupäljed ning võrreldagu neid kahtlase jäljega. Kui teopaiga näpupälje olemasolu puhul teo kordasaatmise kahtlus peaks muudel asjaoludel langema kellelegi, siis enne jälje saatmist keskkartoteeki võrreldagu teopaiga jälje kahtlusaluse näpupälgedega. Tehakse nende ühtivus kindlaks, siis langeb jälje saatmine keskkartoteeki ära. Ebaühtivuse puhul tuleb jälg tingimata saata keskkartoteeki, kuigi kahtlusaluse vastu peaks olema muidu tungiv kahtlus. Mida selgem ja täielikum teopaiga jälg, seda kergem ja täpsem ta käsitsus keskkartoteegis. Ent keskkartoteeki maksab saata ka pealtnäha lootusetuid ähmaseid jälgi ning võrdlemisi väikesi jäljeosi.

On ükskõik, missugusel teel või kujul jälg saadetakse keskkartoteeki, kas ühes esemega, millel

jälj avastati, fooliole võetuna, päevapildistatuna, kipskujundina jne. Saates jälje ühes esemega või kipskujundina, tuleb valida sobiv pakkimisviis, et jälj saatmisel ja edasitoimetamisel ei kannataks.

Kuigi meie võrdlemisi noor politsei võib oma praktikast tuua pika rea näiteid teopaiga näpujälje kasutamisest tundmatu teokordasaatja avastamisel, ei ole siiski üleaarne manitseda näpujälgede otsimisele teopaikadel. Meie elutase muutub aasta-aastalt kõrgemaks ja ühes sellega leidub meie elamuis üha rohkem siledade, resp. poleeritud pindadega sisustusesemeid, ka maal ja aguleis; seega tõusevad väljavaated rohkemaks näpujälgede leidmiseks.

F o t o t e e k. Süütegude kordasaatjate ilmestamist soodustavana kasutatakse fototeeki peamiselt nn. poolpimedail juhtumel, s. o. kui süüteost kannatanu või tunnistajad nägid teo kordasaatjat, kuid ei tea tema nime. Siin võib olla tegemist kahesuguse olukorraga: ühel juhtumil politseil puuduvad kahtlustused ja aimused arvatava teokordasaatja suhtes, teisel juhtumil politsei mõnedel asjaoludel kahtlustab teatavat isikut või isikuid ning tahab jõuda selgusele, kas süüt. kannat. või tunnistajad nägid just seda isikut, resp. kedagi neist isikuist. Mõlemal juhtumil lastakse süüt. kannat. või tunnistajad vaadata fototeegis leiduvaid päevapilte.

Enne piltide näitamist tuleb aga tunnistajat lasta nähtud isikut võimalikult põhjalikult kirjeldada. See algab tavaliselt soo ja rahvusega (kui viimane välimuse järgi määritletav), siis edasi kehakasv (lühike, keskmine, pikk või „nii pikk kui see ja see“), vanus (muidugi ligikaudne) ning lõppeks muud üksikasjad. Sellel on kahesugune ootarve; esiteks võimaldab see fototeegis teha teatavat valikut, teiseks aitab see kontrollida, kui võrd usaldusväärseks saab pidada äratundmist või mittetundmist. Ettenäitamine peab sündima ametniku juuresolekul, kusjuures tunnistaja ei pea nägema fotokaartide tagakülgi.

Juhtumil, kui politsei ise kahtlustab kedagi ning on vaja kontrollida, kas kahtlustatav on sama isik, keda tunnistaja nägi, tuleb teha nn. valik-ettenäitamine. Selleks tunnistajale antakse korraga kätte 4—5 pilti, nende hulgas ka kahtlustatava pilt, ja palutakse vaadata, kas antud piltidel leidub ka tema poolt nähtud isik. Valik-ettenäitamisega hoitakse ära tunnistaja mõjutamine ametnike poolt.

H ü ü d n i m e d e k a r t o t e e k. Kaardi ülemisele äärele kirjutatakse juba muul teel registreeritud isiku hüüdnimi ja selle alla õige perekonna-, ees- ja isanimi. Kartoteek peetakse tähestikulises korras hüüdnimede järgi.

Hüüdnimed on nimed, milledega teatavasse tutvuspiirkonda kuuluvad isikud kutsuvad üksteist nende õigete nimede (perekonnaseisuametis registreeritud nimed) kõrval. Nende tuletamise alused on väga mitmesugused, näit. kehaline viga — „Ühesilmaga Hans“, „Küürakas Kusta“, amet — „Sepa

Tallinna Jaani kiriku kõrval asetsevas lasteaias võib igapäev näha tuvide parve, keda lindude-sõbrad kostitavad

Jüri“, „Kingsepa-poiss“, äärmine kehakasv — „Pikk Mihkel“, „Marakratt“, vaimulaad — „Suurtükk“, „Magister“, elukoht — „Kompasna Volts“, „Lilleküla Sass“ jne. Viimast kohtame eriti rohkesti maal, kus kutsutakse üksteist enamasti kohanimede järgi. Ka kuritegelise elemendi hulgas on hüüdnimede kasutamine kaunis ohtralt moes, kusjuures üksikud neist on tuttavad üle mitme maakonna.

Kuigi hüüdnimesid kasutatakse võrdlemisi piiratud ringkonnas, nii öelda omameeste, oma kamba vahel, ei saa nende tähtsust süütegude jälitamisel siiski tühisteks pidada. Üksiku süüteo üritus- ja mõjupiirkond ei ole ju igakord kes teab kui suur.

Teo toimimisel ja seega ka jälitamisel on tavaliselt tegemist võrdlemisi piiratud arvu isikutega ja need isikud seisavad enamvähem üksteisega kokkupuutes. Ja seal pole võimatu, et süüt. kannatanu või tunnistaja või kambas teotsejad kuulevad kellestki räägitavat hüüdnime järgi või tundsidki isikut ainult ta hüüdnime järgi. Et säärasel korral selgusele jõuda, kellest tegelikult räägiti või keda tunti ainult hüüdnime järgi, selleks peetakse meil hüüdnimede kartoteeki.

Eritunnuste kartoteek. Seda kartoteeki peetakse ainult nende röövimiste, varguste ja kelmuste eest vastutusele võetavate kohta, keda registreerimisel peale muu ka daktüloskopeeritakse. Eritunnus, kui see olemas, kirjeldatakse üksikasjaliselt daktüloskoopilise kaardi isikukirjelduse osas nii enesele jääval kui ka keskkartoteeki saadaval eksemplaril. Daktüloskoopiliselt kaardilt eritunnus kantakse eritunnuste kaardile järgmiselt: kaardi ülemisele äärel kantakse eritunnuse nimetus ja selle alla isikute nimed, kes omavad sellise eritunnuse.

Eritunnuste kartoteegi aluseks on järgmine skeem: **J u u k s e d**: a) punased, b) erineva värvusega või paljaste laikudega, c) mitmevärvilised. **S i l m a d**: a) üks silm puudub, b) klaassilm, c) täiesti pime, d) kannab prille, e) kõõrdsilmad, f) mitmevärvilised silmad, g) kae silmas. **K õ r v a d**: a) mõlemad puuduvad, b) üks kõrv puudub, c) vigastatud väliskõrv, d) kurt, raske kuulmisega, e) *kurtumm.* **A r m i d ja s ü n n i m ä r g i d**: a) ot saesisel — paremal, keskel, vasakul, b) põskedel ja huultel — paremal, vasakul, c) ninal, d) koonul, e) kaelal — ees, taga, paremal, vasakul, f) rüügearmiline nägu, g) tedretäheline nägu, h) pruunpunased laigud, i) lõhkised huuled. **J ä s e m e t e p u u d u m i n e**: a) parem jalg — tervena, põlvest, b) vasak jalg — tervena, põlvest, c) parem käsi — tervena, küünarnukist, d) vasak käsi — tervena, küünarnukist, e) parema käe sõrmed — 1—5, f) vasaku käe sõrmed — 6—10. **J ä s e m e t e ja m u u d e k e h a o s a d e k õ v e r d u m i n e v õ i k a n g e s t u m i n e**: a) parem jalg — kõver, kangest., b) vasak jalg — kõver, kangest., c) parem käsi — kõver, kangest., d) vasak käsi — kõver, kangest., e) parema käe sõrmed — 1—5, f) vasaku käe sõrmed — 6—10, g) paremal käel kokkukasvanud sõrmed, h) vasakul käel kokkukasvanud sõrmed, i) kael kange, pea viltu, j) küürakas. **K e h a k a s v**: a) mehed üle 185 sm, b) naised üle 180 sm, c) mehed alla 155 sm, d) naised alla 145 sm. **K õ n e, h ä ä l**: a) tumm, b) ökitaja, c) kärisev hääl, d) kähisev hääl. **K e h a o s a d e m o o n d i s e d**: a) viltu suu, b) muhkkasvajad, c) muhkkasvajad kaelal, d) muhkkasv. mujal, e) sadulnina, f) lampjalad. **T ä t u a a ž i d.** **R a h v u s**: a) mustlane, b) juut, c) hiinlane, d) neeger. Skeemis tähendatud eritunnuste grupid eraldatakse vastavate juhtkaartidega.

Peale kohaliste eritunnuste kartoteekide peetakse Tallinna-Harju krim.-komissari juures eritunnuste keskkartoteeki.

Põhiloomult eritunnuste kartoteek on sarnane fototeegiga ja hüüdnimede kartoteegiga. Ta eeldab seda, et keegi asjaosaline oleks näinud tundmatut teo kordasaatjat teatava eritunnusega või kuulnud kõneldavat seesugusest, mispuhul eritunnuste kartoteegist järele vaadates selgub, kes omavad kõnesoleva eritunnuse. Tegelikus jälitamistöös pole mainitud juhtumid sugugi haruldased.

Aktivistide kartoteek. Sellegi kartoteegi kaardid koostatakse krim.-komissari tegevuspiirkonnas elutsevate ja samas piirkonnas teotsevate elukutseliste või harjumuskurjategijate kohta. Kaardile märgitakse lühidalt: isiku perekonna-, ees-, isa- ja hüüdnimi, sünniaeg, elukoht ja selle muutmised, haridus, perekonnaseis, sugulased, tuttavad, iseloom ja kalduvused, kuritegevuse eriala, töötamisviis, vanglasse paigutamised ja vanglast vabanemised süüteo nimetusega, mille eest vanglasse on sattunud, välimuse olulised muutused ning jooksvad kontrollimis- ja agentuurteated tegevusest, mis ammutatakse nii juurduskokkuvõtteist kui ka vahetult ametnikelt. Kartoteek peetakse tähestikulises korras.

Pikemaks ajaks vanglasse paigutatud aktivistide kaardid hoitakse lahus vabaduses viibijate kaartidest, võimalikult aga samas kastis.

Selle kartoteegi juurde peetakse: a) Isiklik kaust iga aktivisti kohta, kuhu äärmeldakse *kronoloogilises järjekorras* kõik isiku kohta saadud kirjalikud andmed;

b) Territoriaalne abikartoteek, mille kaardi ülemisele äärel kirjutatakse: suuremates linnades tänava, väiksemates — linnaajao, maal — alevi või valla nimetus ning selle alla aktivistide nimed, kes elutsevad ülemisel äärel tähendatud territooriumil.

See kartoteek käsitleb elukutselisi ja harjumuskurjategijaid. Meie seaduseandlus ei tunne otseselt elukutselisi kurjategijaid, küll aga näeb KrS. § 65 ette isikuid, kes saanud süüteo korda kuritegevuse äriajamiseks muutmise tõttu. Kommentaarides (K. Saarmann, K. Matto) leiame selle kohta, et „kuritegevus on muutunud äriasjaks, kui see on kujunenud süüdlasele peamiseks eluüalpidamise allikaks“. Sisult on see sama, mida kriminaallistika kirjandus tunneb elukutselise kurjategija all. Harjumuskurjategija tüüp on meie KrS. samas paragrahvis ette nähtud ning kommentaarides leiame selle kohta „Kuritegevusega harjumus on antud, kui süütegude kordasaatmise kalduvus on süüdlase iseloomujooneks saanud.“ Seda mõistet on veidi raskem analüüsida. Missuguseil motiividel ja missuguseis süütegudes avaldub harjumuskuritegevus? Jäägu see küsimus psühholoogide vastata, kuid igapäevases elus näeme, et osa näit. varguste, kelmuste ja isegi röövimiste eest kordu-

valt vastutusele võetuid omavad küllaldase seadusliku sissetuleku eluüalpidamiseks olgu kindla teenistuskoha, äri, maja, talu jne. näol. Need igitahes ei varastanud või petnud selleks, et „hinge sees hoida“, nagu seda võiks öelda elukutselist vargaist ja kelmest. Edasi erineb harjumuslikkus elukutselisusest veel selle poolest, et see on mõeldav ja esinebki tegelikult ka seesuguseis süütegudes, mis ei taotle ainelist kasu, näit. ulakus, kakkused, koristamatus, kuna elukutselisus on mõeldav ainult neil aladel, mis taotlevad ainelist kasu ja seega võivad anda eluüalpidamist. Üks joon on mõlema juures ühine — nad on aktiivsed, s. o. nad on juba korduvalt karistatud ja vanglast vabanedes asuvad uuesti teotsema. Ja see joon annab politseile põhjust mõlema tüübi silmaspidamiseks.

Vastandina elukutseliste ja harjumuskurjategijate grupile esineb esmakordselt seadustega vastollu sattunute ehk juhuslike süütegijate arvukas grupp. Rõhuväl enamikul neist jääb esimene kord ka viimseks, kuid päris silmist ei tohi neid lasta, kuna see grupp, kuigi ta näib tähtsusetuna, moodustab siiski taimelava elukutseliste ja harjumuslike grupile.

Elukutseliste ja harjumuskurjategijate teotsemist lähemalt vaadeldes märkame, et ühed neist omavad kindla elukoha ja teotsevad peamiselt selle ümbruses. Neid nimetatakse seepärast kohalikeks ehk lokaalseks kurjategijateks. Teised liiguvad oma riigi piires linnast linna ja maakonnast maakonda, omamata tihti püsivat elukohta, sooritades oma rännakuil kuritegusid. Neid nimetatakse rändavaiks ehk interlokaalseks kurjategijateks. Kolmandad ei piirdu üksnes oma riigiga, vaid opereerivad ka välismaal. Need moodustavad rahvusvahelise ehk internatsionaalse kurjategijate klassi.

Aktivistide kartoteek on määratud lokaalsete elukutseliste ja harjumuskurjategijate silmaspidamiseks ühe krim.-komissari tegevuspiirkonnas. Nagu kartoteegi andmestiku loetelust selgub, on see esijoones määratud elukutseliste ja harjumuskurjategijate tundmaõppimiseks. See on eriti tähtis algajaile ametnikele, kuid ka põlised ametnikud teevad hästi, kui nad võimalikult sageli sorivad aktivistide kartoteeki. Edasi selgub sellest kartoteegist, kes aktivistidest viibivad sel hetkel vabaduses, s. o. omavad teotsemisvõimalusi, kus nad elavad ja millega tegelevad. Järjekordse pimedate kuriteo puhul, mis näib olevat vilunud mehe töö, on need andmed suure väärtusega. Sel juhtumil omab see kartoteek ühes kaustadega sama väärtuse, mis positsioonikaart lahingu juhtimisel, näidates, kus asub vaenlane, kus ette võtta kontrollimisi, missugusel teel ja kelle kaudu on kõige otstarbekam kontrollimisi teostada, kelle töötamisviis kõige enam ühtub käesoleva kuriteo kordasaatmise viisiga, millega võiks üks või teine, kui ta osutuks teo kordasaatjaks, ennast reeta (kalduvused) jne.

See kartoteek omab täie väärtuse alles siis, kui selle andmed on mitmekülgsed ja alati värsked, eriti registreeritu tegeluse ja suhtluse osas. Seepärast ei saa küllalt soovitada ametnikele sagedamini kontrollida aktivistide kartoteegi peret ja kontrollimise tagajärjed kanda järjekindlalt kaardile, resp. kausta. Siin on välispolitseil ilus võimalus tõhusalt kaasa aidata elukutselise kuritegevuse pidurdamiseks, muretsedes omalt poolt kontrollandmeid läheduses elutsevaist elukutselistest ja harjumuskurjategijateist, nagu see koostöö juhtnöörides on ette nähtud.

Erialade kartoteek. Seda kartoteeki peetakse isikute kohta, kes võetud vastutusele röövimiste, varguste või kelmuste eest. Kaardi ülemisele äärele kirjutatakse eriala nimetus ja selle alla isikute nimed, kes on sooritanud tähendatud erialase süüteo. Praegu registreeritakse meil järgmised erialad: I. Vargused. A. Murdvargused: 1. elukortereist, 2. kauplusist, 3. kioskeist ja vitriinest, 4. kirikuist, 5. apteegest (narkootilised ained), 6. restoranest ja einelaudadest, 7. maal elamuist, 8. maal suvilaist, 9. maal kõrvalhooneist, 10. vallamajadest ja postiagentuuridest, 11. keldreist, kuurest, põõninguist ja kojakappidest, 12. pesuköökidest, 13. ladudest ja töökodadest, 14. sadamas seisvaid laevadelt, 15. kaubavaguneist, 16. rahakappide lõhkujad, 17. rahakastide lõhkujad, 18. mänguaparaatide lõhkujad. B. Lihtvargused: 1. kortereist, 2. keldreist, põõninguist, kuurest ja kojakappidest, 3. pesuköökidest, 4. hoovidest pesu ja riideid, 5. kodadest (elektriseadoid ja uksevedrusid), 6. kauplusist, raha- ja ametiasutustist, 7. ladudest ja töökodadest, 8. sissesõiduhuovideist ja „sõbratubadest“, 9. restoranest ja einelaudadest, 10. ehitustööde juurest, 11. supelrandadest, 12. kalmistuist, 13. sadamaist ja laevadelt, 14. raudtee jaamadest ja seisvaid rongelt, 15. laadimistööde juurest, 16. mootorsõidukeist, 17. jalgrattavargused, 18. kelkude vargused, 19. kärude vargused, 20. mootorsõidukite osade ja tööriistade vargused, 21. mootorsõidukite vargused, 22. avalikud ärakiskumised, 23. taskuvargused, 24. taskuvargused laataldel ja turgudel, 25. vargused jooitud magajailt (surnukoormised), 26. hobusevargused, 27. koduloomade vargused, 28. kodulindude vargused, 29. hobusesaba-lõikamised, 30. vargused aval. naiste poolt, 31. vargused kerjuste poolt, 32. vargused taluteenijaks kauplemisega, 33. vargused põldudelt ja aedadest, 34. heinavargused. II. Röövimised. 2. lihtpetturid, 3. laadapetturid, 4. väljapressijad. IV. Muud erialad: 1. valerahategijad ja -levitajad, 2. valepostmarkide valmistajad ja levitajad, 3. harsartmängijad, 4. valuutaga hangeldajad, 5. narkootiliste ainetega kauplejad, 6. pornograafiliste esemetega kauplejad, 7. salakaubavedajad, 8. salavii-naga kaubitsejad, 9. hiromandid, 10. vägistajad, 11. homoseksualistid, 12. laste ja naiste tülitajad (ex-

Eesti laskurite saavutused

ülemaailmseil väikekaliber-klubide vahelisel laskevõistlusil

Alates 1935. a. Inglise Väikekaliber-klubide Liit (The Society of Miniature Rifle Clubs) korraldab korrespondents-korras ülemaailmseid laskevõistlusi väikekaliber-püssidest: laskekaugus 50 m, 10-ringiline rahvusvaheline normaalmärk, 40 lasku (8×5) lamades. Sellest võistlusest võivad osa võtta iga laskurklubi (ühingu) meeskonnad piiramatul arvul.

Märklehed saadavad inglased igale meeskonnale kätte ja lastud lehed tuleb iga kord määratud tähtajaks saata tagasi Londoni kontrollimiseks.

1935. aastal Eesti Laskurliit võttis neist võistlusist osa viie meeskonnaga. Parim Eesti meeskond, ÜLK, tuli neljandale kohale 3920 silmaga võimalikust 4000-st. Esikohale tuli Lenigradi Kesklaskurklubi 3933 silmaga. Eesti politsei meeskond tuli 3819 silmaga 45. kohale. Individuaalselt tuli esikohale eestlane E. Vilberg 398 silmaga.

1936. aastal tuli esikohale Ameerika Border Legion 1987 silmaga. Teisele kohale tuli Eesti ÜLK meeskond 1984 silmaga ja kolmandale kohale Eesti Affohvitseridekooli ÜLÜ meeskond 1982 silmaga.

Politsei meeskond tuli 57. kohale 1940 silmaga. Individuaalselt tuli üle maailma esimeseks eestlane K. Vilberg 400 silmaga.

hibitsionistid), 13. kupeldajad, 14. sutenöörid. Skeemis tähendatud erialade grupid eraldatakse vastavate juhtkaartidega. Andmed kartoteegi jaoks ammutatakse juurdluskokkuvõtteist.

Peale kohaliste erialade kartoteekide peetakse Tallinna-Harju krim.-komissari juures erialade keskkartoteeki, kuhu paigutatakse andmed seesuguseist röövimisi, vargusi või kelmusi kas või esmakordselt toimunud isikuist, kelledest selgus, et nad harrastavad kuritegevust ka väljaspool oma alalise elukoha piire või et nad ei oma kindlat elukohta. Selleks kõik teised krim.-komissarid saavad Tall.-Harju krim.-komissarile viivitamata pärast erialade keskkartoteegis registreerimisele kuuluva isiku avastamist kirjaliku teate, mis peab sisaldama isiku perekonna-, ees- ja isanime, sünniaja ja tema poolt sooritatud teo üksikasjalise kirjelduse, tõstes eriti esile need hetked, mis kõige enam iseloomustavad tema tegu.

Nagu sellest kartoteegi iseloomust nähtub, tuleb seda kasutada kõrvuti aktivistide kartoteegiga ja, nagu hiljem näeme, informatsiooniga elukutseisest süütevõrgusest.

1937. aastal tuli esikohale Moskva Kesklaskurklubi 1984 silmaga, teisele kohale Eesti Lahingukooli ÜLÜ samuti 1984 silmaga.

Politsei meeskondadest tuli A meeskond 8. kohale 1971 silmaga ja B meeskond 38. kohale 1946 silmaga.

Individuaalselt tuli üle maailma esimeseks eestlane K. Vilberg 400 silmaga.

Käesoleval aastal oli osavõtuks ennast üles annud 268 meeskonda 21 riigist. Lastud märklehed saatis tagasi 205 meeskonda 18 riigist.

Esikohale tuli N. Vene Osoaviohimi Frunze meeskond järgmise tulemusega:

1. A. Vavkuševskin	399 silma,
2. S. Beljavski	398 "
3. V. Gordjuk	396 "
4. P. Terentev	396 "
5. A. Igharov	396 "

Kokku 1985 silma.

Tagajärg on kahe silma võrra nõrgem Ameerika Border Legioni poolt 1936. a. püstitatud väikekal-klubide vaheliste võistluste meeskonna rekordist.

Järgnevaile kohtadele tulid:

2. M. E. T. S., N. Vene	1983 silma
3. Mitišenko vagunitehas, N. Vene	1981 "
4. Ošestna „Spartak“, N. Vene	1981 "
5. Eesti Lahingukooli ÜLÜ „A“	1978 "
6. Sideakadeemia, N. Vene	1978 "
7. F. A. G. T., N. Vene	1978 "
8. Treviso, Itaalia	1978 "
9. Kesklaskurklubi, N. Vene	1977 "
10. Lenigradi osoaviohim, N. Vene	1976 "

25-da meeskonna tagajärg oli veel 1964 (võrdne ametliku maailmarekordiga, mis püstitatud Eesti meeskonnalt Roomas 1935. a.).

Jättes arvestamata venelased, kui ülemaailmlisse laskurüoioni (UIT) mittekuuluvad, ja mitte päris kooskõlas laskemäärustega „inkognito“ võistelnud Itaalia „Treviso“ meeskond, saame esimese kümne meeskonna üldise paremusjärjekorra:

1. Lahingukooli A	1978 silma,
2. Tallinna Maleva A	1974 "
3. Eesti politsei A	1973 "
4. Madison A, USA	1973 "

5. Eesti ÜLK A 1969 silma,
6. Lahingukooli B 1969 "
7. Gatun, Canal Zone, USA 1968 "
8. Riihimäe Ampumaseura, Soome . 1968 "
9. Suomen Metsastysyhdistys, Soome 1968 "
10. Viipurin Ampumaseura 1968 "

Maailmarekordi (püstitatud Eesti rahvusmeeskonna poolt Roomas 1935. a. 1964 silma) ületas 23 meeskonda, neist olid:

N. Vene meeskondi	— 11
Eesti meeskondi	— 5
Soome meeskondi	— 3
Ameerika Ühendriikide m.	— 2
Itaalia meeskondi	— 1
Norra meeskondi	— 1

Kordasid maailmarekordi kaks Eesti, kaks Soome ja üks Inglise meeskond.

Parimale kohale tuli Eesti meeskondadest Lahingukooli ÜLÜ A meeskond 1978 silmaga. Üksikutulemused olid järgmised:

1. J. Vilberg — 399 silma,
2. E. Vilbert — 398 "
3. V. Jaanson — 394 "
4. E. Kivistik — 394 "
5. K. Vilberg — 393 "

Kokku 1978 silma.

Üldse võtsid Eestist osa 1938. a. 29 meeskonda, kes saavutasid järgmised tulemused:

Jrk. nr.	Meeskonna nimetus	Silmade summa	Saavutatud parimusi järjekord (võistles 20 meeskonda)
1	Lahingukooli ÜLÜ A	1978	5
2	Kaitseliidu Tallinna Mal. A	1974	10
3	Politsei A	1973	13
4	ÜLK A	1969	17
5	Lahingukooli ÜLÜ B	1969	18
6	Kaitseliidu Tallinna Mal. B	1964	24
7	Piirivalve B	1964	25
8	Tartu Malev	1962	29
9	OLK B	1960	33
10	1. Jalaväerügemendi ÜLÜ	1959	35
11	9. Üksiku Jal.-pat. ÜLÜ	1956	37
12	Lääne Malev	1953	42
13	Politsei B	1953	43
14	10. Üksiku Jal.-pat. ÜLÜ	1952	46
15	OLK A	1951	50
16	5. Üksiku Jal.-pat. ÜLÜ	1950	58
17	ÜLK B	1946	59
18	Sõjakooli ÜLÜ	1946	64
19	Soomusrongirügemendi ÜLÜ	1944	64
20	Piirivalve A	1940	70
21	Tall. Tehnikaülikooli lask.	1939	72
22	Järva Malev	1938	73
23	Tallinna Malev C	1938	74
24	Pärnu Malev	1937	77
25	OLK C	1933	88
26	Sakala Malev	1925	99
27	Kalevi Üksiku Jal.-pat. ÜLÜ	1919	112
28	Saaremaa Malev	1909	124
29	7. Jalaväerügemendi ÜLÜ	1909	125

Politsei meeskondade tulemused olid:

A meeskond.									
Silma									
A. Hütt	49	49	50	50	50	48	50	50	= 396
J. Pürn	49	50	49	50	50	50	49	49	= 396
A. Reisalu	50	50	49	49	49	50	49	49	= 395
F. Vaher	49	49	50	48	49	50	50	50	= 395
A. Ausmaa	50	50	50	49	50	46	49	47	= 391

Kokku 1973
13. koht.

B meeskond.									
Silma									
A. Havi	50	49	50	49	48	50	50	50	= 396
A. Ottisaar	50	49	49	50	48	50	49	48	= 393
H. Kukk	48	49	47	49	50	49	49	50	= 391
B. Raadik	48	50	46	49	49	49	48	50	= 389
A. Madjak	48	47	48	48	48	48	50	47	= 384

Kokku 1953
43. koht.

Osavõtnud riikide parimate meeskondade järjestus oli järgmine:

Jrk. nr.	Riik	Parima meesk. silmade summa	Parimusi järjekord 206 meeskonna hulgas	Meeskondade arv, kes saatsid märklehed kontrollimiseks inglase tagasi
1	N. Vene	1985	1	11
2	Eesti	1978	5	29
3	Itaalia	1978	8	6
4	A.-Ühendriigid	1973	12	20
5	Soome	1968	20	24
6	Norra	1966	23	2
7	Inglise	1964	26	68
8	Poola	1962	30	16
9	Rumeenia	1960	34	2
10	Taani	1944	65	3
11	Kanada	1942	67	3
12	Leedu	1941	69	2
13	Ungari	1938	73	6
14	Rootsi	1917	113	2
15	Hollandi	1908	129	4
16	Läti	1905	132	5
17	Prantsuse	1802	194	1
18	Brasiilia	1700	202	1

Nagu ülaltoodud tabelist näha, andis kõige suurema arvu meeskondi Inglismaa. 205 meeskonna hulgas oli inglise meeskondi tervelt 68. Inglismaale järgnevad Eesti 29, Soome 24, Ameerika Ühendriigid 20, Poola 16 ja N. Vene 11 meeskonnaga.

Senini on Eesti tagasi saatnud kõigi osavõtnud meeskondade lastud märklehed.

N. Venest saadeti inglasele kontrollimiseks tagasi 11 meeskonna tulemused.

On tõenäolik, et venelased võistlesid palju suurema arvu meeskondadega, kuid saatsid inglasele kontrollimiseks ainult parimad tulemused. Igatahes ei leidu tagajärgede loetelus alla 1972 silmaga

ühtki Vene meeskonda. Kuid ka need tagajärjed sarnase suure laskurite massi juures pole midagi erakordset.

Venelased ülemaailmsesse laskuruniiooni ei kuulu, rahvusvahelisest võistlusist ühisradadel seega ei saa osa võtta, mispärast pole ka lähemaid andmeid nende lasketaseme võrdlemiseks.

Inglise 68 meeskonnast tuli parim alles 26. kohale (ees oli N. Vene 11, Eesti 7, Soome 3, USA 2, Itaalia 1 ja Norra 1 meeskond), vaatamata, et Inglise Väikekal.-klubide Liitu kuulub üle saja tuhande laskuri ja ainsaks harrastatavaks alaks on lamades laskmine. „Kuldmeeskondade“ hulka on pääsenud ainult üks Inglise meeskond 1964 silmaga.

Inglismaa laskurid oma sisevõistlusil ei tunnusta meetridistsanti. 50 meetri asemel lastakse 50 yardile (45,6 meetrit). Kümnelise läbimõõduks on võetud üks toll (25,4 millimeetrit), kuna aga rahvusvahelise 50 m märklehe kümnelise läbimõõt on ainult 20 mm. Kui Inglise meeskonnad tahavad edukalt võistelda Euroopa mandri ja Ühendriikide meeskondadega, siis peavad nad loobuma neist standardidest, milledega senini kodus loorbereid lõigatud 50 yardi distantsil ja tollilise kümnelisse.

Ameerika Ühendriikide parim meeskond saavutas 1973 silma. Ameeriklasist on ees üheksa N. Vene, kaks Eesti ja üks Itaalia meeskond. Kolme Ameerika klubi meeskonna tagajärjed olid isegi alla 1900 silma. Eelmisel aastail suurepäraseid tulemusi saavutanud klubid ei ole võistlusest osa võtnud. Rohkearvulisest klubide arvust oli osavõtjaid vaid 20.

Itaalia „Treviso“ meeskond tuli kuue N. Vene ja ühe Eesti meeskonna järel 1978 silmaga seitsmendale kohale. Meeskonna laskurid saavutasid: 400, 400, 395, 393 ja 390 silma. Meeskonna nimesid pole teada, sest itaallased saatsid lastud märgid inglasile tagasi ilma nimedeta. Inglisele sellele vaatamata arvestasid tulemusi.

Eelmisel võistlusil Itaalia parim meeskond tuli 1935. a. 56. kohale 3783 (meeskonnas 10 meest); 1936. a. itaallased neist võistlusist osa ei võtnud; 1937. a. parim Itaalia meeskond tuli 70. kohale 1936 silmaga. Käesoleval aastal peale eelnimetatud meeskonna tulid Itaalia teised meeskonnad järgmisile kohtadele:

121. Brescia	1914 silma,
133. Milano	1905 ..
150. Torino	1892 ..
184. Genova	1842 ..
190. Como	1824 ..

Helsingis 1937. a. tuli Itaalia lamades asendis väikekal.-püssist 12. kohale 14-st võistlejast. Tulemuseks oli 1894 silma.

Tähelepanu pälvib viimaseil võistlusil ka naiste osavõtt. Teisele kohale tulnud N. Vene klubi M. E. T. S. meeskonnas lasksid kaasa kaks naist ja saavutasid: E. Talejeva 398 ja Zaharova 396 silma. Kuuendale kohale tulnud N. Vene sideakadeemia meeskonnas kaasavõistelnud naised saavutasid: L. Kintsova 399 silma ja K. Bogatševa 396 silma. Aukartustäratavad tagajärjed!

Kokkuvõttes jääb veel kord alla kriipsutada Eesti Laskurliitu koondunud laskurpere pidevalt pingutatavat tööd laskealal, mis võrdlemisi lühikese aja kestel on annud rea suursaavutusi (nende hulgas ka rea maailmarekorde ja maailmameistri tiitleid Roomas 1935. a. ja Helsingis 1937. a.) ja tutvustanud maailmarahvaile Eesti nime parimast küljest.

Jääb ainult soovida, et tuleval aastal Šveitsis, Luzernis korraldatavaiks ülemaailmseiks laskevõistlusiks meie laskurid võimalikult hästi ette valmistuksid ja väärilt esineksid. On ju meie laskureil kaitseda kuulus Argentiina karikas. Ka pakuvad Luzerni võistlused võimalust katsuda jõudu kuulsal laskurrahvaga nende kodus.

*Juba algamas
sügisesed künnitööd*

Näpujalg

kuriteo avastajana

Näpujalgede-teaduse ehk daktüloskoopia aluseks on tõsiasjad:

- 1) iga inimese näpujalg on isesugune;
- 2) inimese näpujalg ei muutu;
- 3) kaks näpujalge on identsed, kui on võimalik neil ära näidata vähemalt V 2 vastavat identset punkti.

Et iga inimese näpul on isesugune papillaarjoonestik, siis järelikult kokkupuutumisel mingi pinnaga jätab sellele isesuguse jälje, see on juha looduse seadus.

Looduses ei esine kaht absoluutselt ühesugust eset või vormi.

Nii ei tule ette kaht näppu absoluutselt ühesuguse papillaarjoonestikuga. Kuigi pealiskaudsel vaatlemisel paistavad meile looduses mõned vormid ühesugustena — ei ole nad seda lähemal uurimisel.

Inimese näpu papillaarjoonestik ei muutu inimese eluajal, seda on näidanud senised tähelepanekud ja uurimused. Nimelt ei muutu papillaarjoonestik oma üldkujus kui ka üksikasjalisis tunnuseis — muutub vaid inimese kasvades oma dimensioonidelt. Viimatinimetatud asjaolu ei ole jälgede identifitseerimisel oluline, seda ei loe daktüloskoopia näpujalge muutumiskski. Ühelt ja samalt isikult ta lapseas ja täiskasvanult võetud näpujaljed on kui teineteise vastavad suurendused.

Kahe näpujalge identsuse all mõistab daktüloskoopia seda tõsiasja, et kaks näpujalge peavad ühte langema kõigis oma tunnuseis, kui need on ühelt ja samalt näpult ja võetud samus tingimuses. Tegelikult meie ei leia kunagi kaht absoluutselt ühesugust näpujalge, olgugi et need on ühelt ja samalt näpult, kuna näpujalge sünnitingimused on igakord alati isesugused. Daktüloskoopia ülesanne ongi näidata, kuidas siiski kaks näpujalge, mis küll ei ole absoluutselt ühesugused, on ühelt ja samalt näpult. Kuriteopaigale jätab kurjategija kõikjal näpujalgi, igale esemele, mida ta puudutab, välja arvatud muidugi, kui ta töötab kinnastatult. Näpujalgi kaasa võtta ja kurjategija identifitseerimiseks kasutada saab ainult väheseid, needki leiduvad pea eranditult siledal pinnal.

Jalg võib kuriteopaigal olla kas nähtav või nähtamatu: nähtav, kui kurjategija näpp oli koos mingi värvilise määrdiva ainega, ja nähtamatu, kui see on tingitud higiseist näppudest.

Näpujalg võib veel nähtav olla mingil plastilisel ainel. Siledalt pinnalt leitud näpujalg pole ka alati kuriteo avastamiseks kõlvuline. See võib esineda liig väikese fragmendina, võib segane olla. Rasket asja tõstes võib näpp siledal pinnal libiseda, jättes järele ebaselge jälje.

Leitud jälje kuju võib muutunud olla ja võib raskendada identifitseerimist, sest näpuotsitel leiduv papillaarjoonestik venib raske asja tõstmisel ja mustri võib mõnes suunas välja venitada või kokku suruda. Sellest saame hea kujutluse, kui võtame tükikese aknakardinat ja seda venitame mitmes suunas.

Kõlvulise jälje leidmisel kuriteokohalt küsime, kelle oma see on — kas kurjategija, kahjusaaaja või koguni mõne kõrvalise isiku oma.

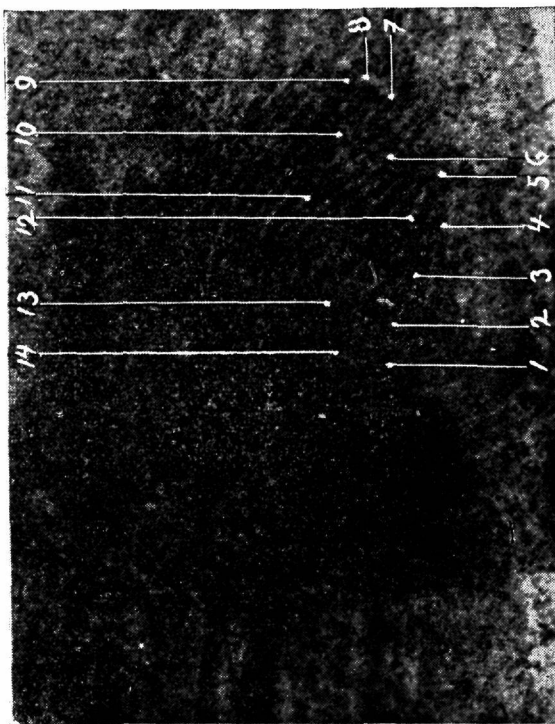
Näpujalg nr. 1

Siin peab seda vastav eriteadlane selgitama. Et selgitamist kergendada, peab ta esimesena kuriteokohale ilmuma ja enne jälgede otsimist ei tohiks keegi kuriteokohal midagi teha ega puudutada.

On jäljed võetud, neist kontrollimise teel eraldatud kõrvaliste isikute omad ja ülejäänud jälgedest tehtud päevapiltlikud suurendused, siis võib kriminalist asuda huvitavaima töö juurde — kurjategija avastamisele. Kõik senine töö oli enamvähem nn. must töö, mida hea püüde ja huvi juures igaüks võiks ära õppida ja teha. Kuid kuriteokohalt leitud näpujäljele identse leidmine on juba omaette kunst ja võib olla isegi mitteõpitud.

Kuna meie harilikult leiame kuriteokohalt ainult ühe kõlvulise näpujälje, siis kurjategija leidmiseks peame kõik varem kurjategijailt võetud näpujäljed klassifitseerima ühe näpujälje järgi. Peame sisse seadma nn. monodaktüloskoobilise kartoteegi. See töö on väga keeruline. Praegusel ajal on palju süsteeme ühe-näpu-jälje kartoteekide loomiseks. Neist ükski ei anna head ja täiesti rahuldavat kartoteeki. Seda ei võigi tahta, sest ei saa ju kaht näpujälge võtta ühelt ja samalt näpult ühesuguseis tingimuses.

Kui niisugune kartoteek määritleb vähemalt enamvähem täpsed piirid kindlaks, kust tuleks otsida teokohalt leitud näpujäljele identset kar-

Näpujalg nr. 2

toteegis leiduvat jälge, siis võib sellega juba rahule jääda ja edukalt töötada. Liig täpselt ja „hästi“ klassifitseeritud ühe-näpu-jälje kartoteek ei või hea olla, sest seal võime kergesti ühte klassi kuuluvad jäljed paigutada mitmesse, kuna peensusile toetuvad klassifitseerimise alused kõiguvad ja ei ole täpselt määritletavad. Pealegi kuriteokohalt leitud näpujalg võib sisaldada juhuslikke tunnuseid vähem detailides ja olulisi, näpu papillarjoonestikust tingitud tunnused võivad seal kaotsi minna.

Oluliste tunnuste kaotamine ja juhuslike esiletulek on tingitud näpu puhtusest ja kokkupuutepinnast.

Näpujälgede eriteadlase ülesandeks on otsida ja leida kuriteokohalt kurjategija näpujalg ja seejärel leida kurjategija. Töö on siin raske, kuna harilikult leitud jälg on väga puudulik ja segane ja otsimiseks võib puududa vastav kartoteek või see võib olla ebatäielik.

Kartoteegi puudumisel jääb üle võrrelda kuriteokohalt leitud jälge ainult kahtlusaluste jälgedega.

On kuritegu näpujälje abil kindlaks tehtud, on kurjategija n. ö. näpujälje vägevust tunda saanud, siis peaks arvama, et küllap ta nüüd on ettevaatlik järgmisel korral ja tõmbab kindad kätte.

Kuid seda juhtub siiski harva. On vargaid, kes võib-olla töötavad alati kindais, kuid kaudult suurem hulk ei tõmba kindaid kätte, vaatamata mitmekordsele näpuajgedega sissekukkumisele. Kinda poolt on muidugi asjaolu, et mitte sisse kukkuda näpujäljega; kinda vastu — kinnas on kallid ja ei ole igale vargale kättesaadavad, sellega töötamine võtab palju aega, sissekukkumisel võib need kergesti ära lõhkuda, öösel pole käsi kindas küllalt tundeline jne. Kuid täisverd kurjategija, nii öelda jahimehe tüüp, arvab, et sisse võib kukkuda nii ja teistigi.

Kuigi varas võtab jälgede vältimiseks ja hävitamiseks midagi ette, võib ta sellele vaatamata jälgedega sisse kukkuda. Huvitav juhtum oli mul Tallinna-Harju kriminaalpolitseis. 1935. a. maikuus toimiti murdvargus Tallinnas Paldiski m. õllepoes. Varas oli muu seas ära lõhknud poes leiduva Punase Risti mängukasti. Sellelt näpujälgi otsides nägin, et mängukassa ja selle plekist sopiline kassa oli märja lapiga üle nühitud. Sealsamas vedeles põrandal õllest märg käterätik. Selge oli, et siin tegeles vilunud varas. Tunne, et on tegemist kange vastasega, tiivustas mind. Otsisin jälgi sopiliselt plekilt paar tundi. Puuderdasin selle viimase kui sopi ja äärealuse. Ja ometi leidsin jälje, olgugi halva. Vähe seda, mõnepäevase otsimise järele kahtlusaluste hulgas leidsin sellele näpujäljele identse, mille omanikuks oli murdvargas A. R., kes juba paar aastat varem

Okupatsiooniaegne politsei Rakveres

MÕNINGAID ANDMEID RAKVERE LINNAARHIIVIST

Rakvere linnaarhiivis leidub huvitavaid ja omapäraseid ürikuid okupatsiooniaegsest politseist, milledest on võimalik saada ülevaadet tolleaegse miilitsa tegevusest.

1918. a. veebruaris asusid okupatsioonivõimud Rakverre, ning tegid kohe algust eestlasist linnakodanike ümberkasvatamisega. Esijoones asus sõjavägi võimu teostama, kuid samal ajal tehti ettevalmistusi ka kodanliku korravalve — miilitsa — loomisega. Sakslaste tulek Rakverre tõi kaasa suurema tapatalgu Rakvere jaamas. Sakslased vangistasid kusagil Jõhvi pool 12 meest, keda süüdistati enamluse pooldamises ja enamlasile kaasaaitamises, ning vangid toodi Rakverre, kus raudteejaamas sakslaste väljakohus mõistis nende üle kohut. Kõik vangistatud mõisteti surma poomisega. Otsus viidi täide suure rahvahulga juuresolekul jaama parkis 1. märtsil 1918. a. Poodute laibad jäid parki puude okstele rippuma, olles hirmuks ja ähvarduseks kogu linnale.

Sakslaste komandantuuris hakati kohe pärast poomist arutama, keda saata laipu maha võtma. Sõdurid seda ei tahtnud teha, palgali selleks ei leidunud ja linnaelanike seast ei osatud ka kedagi selleks käsutada. Linnakomandant Buur (Baur) olevat karanud siis laua tagant püsti, lõõnud ratsapiitsaga vastu lauda ja hõisanud rõõmsalt:

„Miilits! Milleks on meil siis eestlasist miilits!”

Ja samal päeval läkitati linnavalitsusele kiri, milles käsk anti miilitsale korraldus teha poodute mahavõtmiseks ja matmiseks. Töö, milleks ei juletud sundida isegi saksavaenulisi linnaelanikke, anti nüüd esimese tähtsama ülesandena korravalvureile kätte! Rakvere linnavalitsus teatabki 1. märtsil 1918 nr. 236 all miilitsaülemale komandandi korraldusest järgnevalt:

„Rakvere Linna Miilitsa Ülemale.

Rakvere Linnavalitsus palub Teid linna ja maakonna Komandandi käsul, korraldust teha, et homme, 2. märtsil punkt kell 12 päeval, need

oli kukkunud sisse näpupäljega, nimelt kui ta oli külastamas käinud Tallinnas Hollandi põikt. asuvat viinapoodi. Tol korral oli ta vastu muidki süütoendeid, kuid viimane kord ainult näpupälj.

Pildil nr. 1 — kartoteegis leiduv varga A. R. näpupälj, pildil nr. 2 — sündmuskohalt Paldiski mnt. 31 õllepoest leitud näpupälj.

surnukehad, mis Rakvere vaksali juures on üles poodud, maha saaksivad võetud ja maetud. Linnapea ja Sekretär (allkirjad)”.

Ka järgnevate kuude kestel ei annud sakslased miilitsale armu, vaid paiskasid miilitsameestele kaela igasuguseid ülesandeid. Miilits töötas sakslaste tulekust saadik, kuid alles 5. aprillil esitas tolleaegne politseimeister Gustav Kütt linnavalitsusele okupatsiooniaegse politsei nimekirja kinhitamiseks. Rakvere linna kohta oli korravalvureid ühes politseiülema ja selle abiga kokku 10 inimest. Linnavalitsus kinnitas kõik need mehed ametisse. Hiljem teatas politseimeister ametlikult linnavalitsusele, et politsei koosseisu kinnitatud Jaan S. keeldub okupatsiooniaegse politsei teenistusse astumast, mispärast tema asemele palgati Aleksander N.

Päev-päevalt muutus politsei tegevus linnas raskemaks ja juba varsti pärast politseiaparatuuri moodustamist haaras peaaegu eranditult kõiki eluavaldusi. Linnavalitsus omakorda kasutas politseid kui mõnd jooksupoiste kaadrit, käsutades mehi kuhu iganes kedagi oli vaja saata. Tänapäeva politsei omab vahest ainult kümnendiku osa neist ülesandest, millega kahekümne aasta eest pidid toime tulema okup. politseinikud. Linnavalitsus läks isegi nii kaugele, et hakkas politseinikke kasutama kirjakandjaina. Kõik linnavalitsusest laalisaaadetavad kohalikud kirjad toimetati kätte politsei kaudu, mille eest võeti politseikassa kasuks erimaksu 10—25 kop. kirjalt. 21. mail sai politsei linnavalitsuselt kiirkorralduse linnas loenduse korraldamiseks, millega tuli selgitada linnas tegelevate arstide, loomaarstide, velskerite, ödede ja ämmaemandate arvu ja nimesid. Imelikuna näib, et sama aruande juures nõutakse andmeid ka vaimulike kohta, keda linnas oli üldse nei. Edasi korraldas politsei voorimeestele sõidulubade andmist, hoovide ja üldise puhtuse järelevat, ning pidi kõigest esitama kirjalikke aruandeid linnavalitsusele.

Loomulikult tuli vahetult pidada ka vahiteenistust, mille tagajärjel mehed olid peaaegu vahetpidamatult ööd-päevad järgemööda teenistuses. Eriti tülikas oli linnavalitsuse posti laialikandmine, sest see nõudis suurema osa ajast. Vahiteenistuse korraldamine muutus järjest raskemaks. Arhiivis leidub kirjavahetusi, milles politseiülem linnavalitsusele kurdab, et meeskonna väikese koosseisuga muutub politseiteenistus ka tugevaimale meestele üle jõu käivaks, kuid need kurtmised ei annud tagajärgi.

Politseiülemal ei jäänud enam teist teed üle, kui hakkas poste vähendama. Olukord muutus juba nii raskeks, et ka kurikuulsast Kondi lin-

Eesti riigivõimude võitlusest riigivastaste elementidega Vabariigi iseseisvuse kestel

1930. a. juulikuus tabati Nõmmel Hallikivi rabas konspiratiivkorterist kommunistlik naisorganisaator Katariina Padrik, kes oli saabunud Eestisse 1929. a. sügisel N. Venest EKP Keskkomitee ülesandel. Tema oli tegelnud siin mitmel alal kehtiva riigikorra kukutamise sihiga: korraldanud pörandaaluste kommunistlike tegelaste kohtamisi Tallinnas, rakendanud pörandaalusele tööle legaalseid kommunistl. tegelasi, muretsenud konspiratiivkortereid pörandaaluste tegelaste varjamiseks ja jaganud EKP Keskkomiteelt saadud juhtnööride järgi „Mopri“ abirahasid vangistatud kommunistidele ja nende perekondadele. Muu seas oli Padriku ülesandeks ka sidepidamine EKP partei illegaalse peaorganisaatori Konstantin Männiksoni ja vähemate tegelaste vahel. Tabamisel leiti tema juurest

laetud revolver, E. V. kodaniku isikutunnistus Olga Mägi nimele, „Mopri“ abirahade jagamise kviitungiraamat ja mitmesuguseid juhtnööre kommunistlikuks tegevuseks.

Üheks tähtsaks kommunistliku salaorganisatsiooni ürituseks oli legaalse häälekandja väljaandmine, et edendada selle kaudu partei sihtide taotlemist ja levitada laiemate hulkade keskel riigikorda õonestavaid kirjutusi.

1930. a. augustis asuti säärase ajalehe väljaandmise organiseerimisele, mis pidi ilmuma legaalse ametiühingute häälekandja nimetuse all ja pidi rakendatama partei sihtide propageerimiseks ja rahva ülesäsitamiseks kehtiva riigikorra vastu. Lehe väljaandja ja vastutava toimetaja kohused võttis enesele August Vaker, kes registreeris 25. aug. 1930. a. Politsei-valitsuses ametiühingulise nädalalehe „Uus Aeg“, mille toimetus asus Tallinnas, Vaksali puisteel nr. 8, „Tööliste keldris“. Ajaleht hakkas avaldama kommunistl. partei pörandaaluseilt tegelasilt saadud artikleid, milles kutsuti töölisi üles organiseeruma Kompartei juhatause all teostatama proletariaadi diktatuuri kehtimapanekut revolutsioonilisel teel. 28. nov. 1930. a. suleti „Uus Aeg“ võimude poolt ja vahistati selle vastutav toimetaja.

6. märtsil 1931. a. tabas poliitiline politsei Tallinnas, S. Tartu maanteel EKP illegaalse naistegelase, kes esialgu nimetas ennast Alma Laineks ja oli ka varustatud samanimelise E. V. kodaniku isikutunnistusega, mis oli välja antud Porkuni vallavalitsuselt. See isikutunnistus oli tegelikult välja antud Friedrich Rossile, kes oli siirdunud Venemaale. Tema nimi oli keemilisel teel isikutunnistuselt välja pestud ja asendatud Alma Laine nimega. Juurdlusel selgus, et tabatu õige nimi oli Alviine Puusepp, kes sündinud Eestis ja lahkunud siit Siberisse 1909. a. 1921. a. oli hakanud Puusepp Venemaal tegelema poliitika alal, olles juhtivaks jõuks mitmes paigas. 1929. a. sügisel oli kohanud Puusepp Moskvast EKP tegelast Otto Räästast, kellele avaldanud soovi siirduda Eestisse pörandaalusele kommunistlikule tööle. 1929. a. detsembris saatnud Räästas Puuseppa Leningradi eesti kommunistliku tegelase Manna juurde, kes varustanud teda isikutunnistusega Alma Laine nimele, revolveriga, eesti rahaga ja läkitanud ta siis ühe mehe saatel salaja Eestisse.

naosast politseipost ära jäeti, sest enam ei jätkunud mehi välja panna. Kogu aja aga hoidis politseiüllem puudutamast vahekorda okupatsioonivõimudega, olgugi olukord väga raske.

Lõppeks 1. juunil 1918. a. katkeb politseiülema kannatus ja ta saadab linnavalitsusele kirja, milles palub luba politseiposti äravõtmiseks linna arestimaja juurest, sest „arestimaja on täielikult sakslaste võimuses ja ka järelevalve all“, mispärast pole politseipostil seal midagi teha. Linnavalitsus ei olnud esialgu nõus arestimaja valvest loobumisega, kuid hiljem andis selleks siiski oma nõusoleku ja sealt võeti politseipost. Kondi linnaosa mürglimeestele oli see aga kurvaks sündmuseks, sest sealt peale sai see linnaosa jälle alalise politseiavalve.

Läbisaamine sakslastega ei jätta midagi soovida, sest politseimehed oskavad sealt tagasi tõmbuda, kus nad vahele peaksid astuma. Kuna aga politseil puudub õieti igasugune tugi ja seljatagune, siis tehakse sageli halva mängu juures hea nägu ette, kuigi mõnigi mees endamisi valmis on sakslasil naha üle kõrvade tõmbama. Politsei allus linnavalitsusele, see omakorda sakslasile — nii võisid need linnas teha, mida süda soovis.

Lõppeks ei saa märkimata jätta neid üksikuid politseimehi, kes alles sakslaste teenistuses astudes oma õiget nägu näitasid ja oma uute peremeeste poolehoidule toetudes muutusid nuhtluseks ja hirmuks oma kaasrahvuslastele — eestlasile. Õnneks leidus niisuguseid mehi okupatsiooniaegses politseis vaid mõni üksik, vähemalt Rakveres.

Katariina Padrik

Alviine Puusepp

Osvald Tuul

Voldemar Teppich

Männalt saadud juhatause järgi sõitis Puusepp Tallinna ja asus elama Harju tän. Leida Blumenthali korterisse. Varsti astus ta kontakti EKP illegaalse peaarjandusega K. Männiksoniga, kellelt sai korralduse astuda tegevusse naiste organiseerimise alal vastavalt EKP põhimõtetele ja taktikale. Saadud korralduse järgi hakkas Puusepp tegema legalsete töölisühingute naistegelaste hulgas kihutustööd, et nad astuksid pahempoolsete ametiühingute ja Eesti Tööliste Partei liikmeiks. Sidet teiste illegaalsete tegelastega oli Puusepp pidanud nii otsekoheste kohtamiste kui ka sidepidaja kaudu. Muu seas seisis Puusepp tihedas kontaktis eesti kommunistide peaarjandusega K. Männiksoniga kuni viimase lahkumiseni Eestist detsembris 1930. a. ja siis teda asendama saadetud uue peaarjandusega, kes kandis varjunime „Onu“. Peale naiste organiseerimise teotes Puusepp veel noorte organiseerimise alal, kirjutas juhtnõore selle töö teostamiseks ja artikleid põrandaalusele ajakirjale „Kiir“ ja „Noorproletaarlane“.

Tabamisel leiti Puusepa juurest laetud revolver tagavarapidemete ja -padrunitega, „Mopri“ abiraha korjanduslehti ja jagamise kviitungeid, mis olid varustatud EKP Keskkomitee pitsati jäljendeiga, mitmesuguseid juhtnõore ja juhatusi illegaalse kommunistliku töö arendamisest ja abirahade jagamisest ning palju igasuguseid illegaalseid lendlehti.

9. märtsil 1931. a. tabati Tallinnas Tatari tänavas EKP põrandaalune tegelane Osvald Kivisson, kes tabamisel ei alistunud politsei korraldusele ja püüdis vastuhakkamiseks tarvitada relva ning seetõttu sai haavata politsei ametniku relva kuuliga paremast õlast. Läbiotsimisel leiti tema taskuist laetud revolver ja mitmesugust kommunistlikku kirjandust, käsikirju ja märkmeid. Ülekuulamisel seletas Kivisson, et põrandaalusele tegevusele Eestis on läkitanud teda noorsoo arjandusega Lenigradi Vähemusrahvaste Kommunistliku ülikooli lektor Saks. Viimane olevat varustanud teda E. V. kodaniku isikutunnistusega Arnold V a-

suli nimele, revolveri ja eesti rahaga. Veebruaril lõpul 1931. a. oli tulnud Kivisson salaja üle piiri Eestisse, sõitnud Tallinna ja avaldanud kuulutuse „Päevalehes“, et vabab tuba ja palub pakumised saata ajalehe talitusse nr. 7585 all. See kuulutus olnud märguandeks siinviibinud põrandaalusele tegelastele kohtamisele tulekuks.

Selle kuulutuse järele kohtuski Kivisson Alviine Puusepaga, kes viis ta konspiratiivkorterisse Paldiski maanteele Juliane Pikati juurde. Kuna Kivisson sai enne tabamist viibida siin vaid lühikest aega, siis ei jõudnud ta kuigi palju korda saata: ta oli viibinud Puusepa eestvedamisel vaid paaril korral ühes konspiratiivkorteris illegaalsel noorte koosolekul, kus arutatud noorsoo kommunistliku liikumise arendamist ja noorte kollektiivide asutamist.

Eeltähendatud piiritaguste kommunistl. arjanduse tegevuse selgitamisel ja nende ülekuulamisel saadud niitide järgi teotsedes paljastas politsei juunis 1931. a. Tallinnas suure kommunistliku partei põrandaaluse organisatsiooni, misjuures vahistati 37 tegelast ja avastati 2 salatrükikoda. Üks neist trükikodadest asetses Nõmmel, Mustamäe tänavas Felix ja Salme Siimu korteri keldris ja teine — Tallinna lähedal Järvel, Tuule tänavas Kristjan Eichhorni maja keldris.

Nõmmel avastatud trükikoda oli EKP Tallinna komitee paljunduskojaks, kust leiti 1 kirjutusmasin, 1 paljundusmasin ja 1 rotatsioonmasin ühes paljundusvahendite, trükivärvi ja -paberiga; pealeselle leiti sealt hulk valmis lendlehti-üleskutseid ja muud kommunistlikku kirjandust.

Järvel avastatud trükikoda oli EKP Keskkomitee oma, sealt leiti 1 suur trükipress, mil-

Idel Jakobson

les oli „Kommunisti“ nr. 5 trükiladu, siis 1 väike trükipress, 1 kirjutusmasin, EKP pörandaaluse organisatsiooni salajane arhiiv ja suur hulk trükikojas valmistatud kihutuskirjandust, ning terve kogu EKP šifreeritud instruksioone ja korraldusi kohapealseile organisaatoreile. Need dešifreeriti.

Samal ajal tabati ja vahistati politsei poolt ühes teiste tegelastega kolm piiritagust kommunistlikku organisaatorit, kes kuulusid EKP Keskkomitee illegaalse sekretariaadi koosseisu:

1. Osvald Tuul — vahistati Nõmmel tema tulekul konspiratiivkorterisse Sõbra tänavas. Ülekuulamisel seletas Tuul, et ta on tulnud Eestisse illegaalsel teel EKP ülesandel ja teotseenud siin partei vastutava tegelasena. Tema tegevuse eesmärgiks oli olnud organiseerida töölisi kommunistlikus vaimus ja ette valmistada neid Eestis kehtiva riikliku ning ühiskondliku korra kukutamiseks ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemiseks. Tuule juurest leiti laetud revolver tagavarapadrunitega, suur hulk Kominterni juhtnõore ja E. V. kodaniku isikutunnistus Reichard Koiki nimele, mis oli ümber tehtud 1930. aastal vahistatud pörandaaluse tegelase Eduard Kulli isikutunnistusest;

2. Voldemar Teppich — tabati Nõmmel tema tulekul salatrükikotta, mis asetses Mustamäe tänavas Siimu korteris. Ülekuulamisel seletas Teppich, et ta on tulnud Eestisse illegaalsel teel, saadetuna EKP poolt teostama samu ülesandeid, mis olid antud Osvald Tuulele. Eestis teotsemisel kasutas Teppich E. V. kodaniku isikutunnistust Villem Mõtuse nimele, mis oli ümber tehtud Johan Jaansonini isikutunnistusest, kes 1924. a. läks salaja N. Venemaale;

3. Idel Jakobson — rahvuselt juut, Läti vabariigi kodanik, tabati EKP salajas trükikojas Järvel. Jakobson teotses selles trükikojas trükiladujana ja trükkijana. Ülekuulamisel seletas ta, et ta on EKP liige ja tuli Eestisse võitlema siin kodanliku korra kukutamiseks ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemiseks.

Teised tabatud tegelased olid salatrükikodade varjajad, konspiratiivkorterite pidajad, salakullerid, sidepidajad, kollektiivide organiseerijad, kommunistl. kirjanduse paljundajad ja levitajad.

Tabatud kommunistliku salaorganisatsiooni liikmeid karistas Sõjaringkonnakohus järgmiselt:

12 aastat sunnitööd	—	5 isikule,
10 „ „	—	8 „
6 „ „	—	4 „
3 „ kindlusvangistust	—	2 „
3 kuud „	—	12 „

kuna 3 isikut mõisteti kohtulikult õigeks mitte-küllaldaste süütõendite tõttu.

1931. a. novembris paljastati poliitilise politsei poolt Saaremaal kommunistlik salaorganisatsioon, kes oli teotseenud seal juba 1923. a. EKP Saaremaa Komitee nime all, seistes tihedas kontaktis EKP Keskkomiteega. Selle komitee tegevust juhtis kohal Aleksander Ellam ja 1930. a. sügisest peale ka veel EKP poolt piiri tagant Saaremaale lähetatud pörandaalune tegelane Mihkel Amon.

EKP Saaremaa komitee tegevus seisnes kommunistliku kihutuskirjanduse väljaandmises ja Saaremaa elanike organiseerimises Eestis kehtiva riikliku korra vägivaldseks kukutamiseks.

Aleksander Ellam moodustas Saaremaal ka pörandaaluse EKP noorte komitee, kelle esimeheks määras kohaliku elaniku Aleksander Kuuli. Noorte komitee ei väljendanud mingit erilist eluavaldust, eksisteeris vaid pigemini nimepidi. 1930. a. augustis levitas Saaremaa organisatsioon ohrtrasti illegaalset kihutuskirjandust kohalike elanike hulgas kui ka meie sõjalaevastikus Eesti-Läti sõjalaevastike ühismänoõvrite ajal Muhu väinas ja Kuivastes.

EKP Saaremaa organisatsiooni paljastamisel vahistas politsei ka 5 selle organisatsiooni aktiivtegelast, kuid ninameest Aleksander Ellamit ja tema abilist Mihkel Amonit ei läinud korda tabada. Toimunud vahistuste ja organisatsiooni puistamise tagajärjel jäi kommunistide tegevus Saaremaal mõneks ajaks soiku, kuna juhil A. Ellamil polnud enam käsutuses vastavaid abijõude.

V. Tm.

Tempelmaksustamise juhiseid politseile

Politseitalituse väljaandel ilmus neil päevil brošüür „Tempelmaksustamise juhiseid politseile“. Väljaandesse on koondatud võimalikult kõik need tempelmaksustamise alused ja normid, milledega politseiasutusil ja -ametnikel on kokkupuuteid. Raamatu lõppu on paigutatud ka tähestikuline sisujuht, mis hõlbustab selle käsitlemist.

Kõnesolev raamat töötab olla heaks juhiseks politseiametnikele, kellel tegemist on tempelmaksu alaga.

Politseitalitus varustab tähendatud väljaandega kõiki politseiasutusi ja eripolitsei üksusi kui ka maarajooni konstaableid.

Uusi raamatuid

„Õige Liiklemine“ — abiprefekt B. Nykänen ja toimetaja H. Pöldvere. Raamat lahendab küsimusi liiklemise alalt, toob ära teksti selgitavaid pilte, rahvusvahelise liiklemise märgid ja kehtivusel olevaid liiklusnorme. Hind 1 kr.

Ligemal ajal ilmub van.-assist. J. Raidjõe ja assist. H. Pöldvere koostusel „Seadusi ja määrusi sisekaitse alal.“ Siia on koondatud sisekaitse alal kehtivad seadused ning määrused ja seejuures tarvilikult süstematiseeritud.

Auto sõidu ohud

Sageli juhtuvad liiklemisõnnetused, millede põhjused juurdlemisele vaatamata jäävad tumedaiks. Selgub, et autojuht pole teotsenud küllalt otsustavalt ja kiirelt, mille tulemuseks oligi õnnetus. Selgub ka, et autojuht oli kaines olekus. Harilikult kaldutakse siis arvama, et tegemist ületöötamisest tingitud väsimusega. Kuid selline oletus igakord ei pea paika, olgugi et sõidukijuhi väsimus on liiklemisõnnetuse tekitajaks.

Välismaail on õpetlased hakanud uurima selliste kahtlaste põhjustega liiklemisõnnetuste juhtumeid. Need õnnetused igakord ei olene otseselt autojuhust. Õnnetuste tõeliseks põhjustajaks mitmel puhul on haihtuv autogaas, mis väga kahjulikult mõjutab inimorganismi.

Automootori läbitöötatud gaas sisaldab veeauru, lämmastikku, süsihapet ja väga mürgist süsioksiidi (süsihapendit). Viimane tekib bensiini mittetäielikust põlemisest, mis oleneb gaasistajast. Kui gaasistaja töötab hästi ja auto koormatus on normaalne, siis väljaheidetak gaas ei sisalda süsioksiidi üle 1 protsendi. Harilikult võib arvestada 2—3-protsendilise süsioksiidi sisalduvust autogaasis. Tähtsaks on, et halvasti töötava gaasistaja mõjutusel võib süsioksiidi sisalduvus väljajuhitavas gaasis tõusta 15 protsendini.

Keskmine sõiduauto mootor võib anda kuni 300 liitrit süsioksiidi minutis, veoauto mootor rohkemgi. Kui kinnises ruumis käivitada automootor, siis küllastub õhk lühikese ajaga niivõrd süsioksiidiga, et ruumis viibija surm on möödapääsematu. Ka sõitvas autos on vaja alati pidada meeles, et viibite ohtliku mürgkaasi soetaja lähimas naabruses.

See mürgkaas on eriti ohtlik seetõttu, et see on täiesti lõhnata ja et mürgitus ei kutsu esile silmatorkavaid nähteid. Raske mürgituse puhul tekib seisund, mis sarnleb alkoholi joovastusega. Inimese tähelepanuvõime väheneb, langeb reageerimise kiirus.

Kui süsioksiidi vähemal määral sisse hingata kauemat aega, siis on selle tulemuseks haiglane olek ja südamepööritus.

Põhja-Ameerika Ühendriiges ettevõetud uurimuste tulemuste järgi mõjutab süsioksiidid auto-sõitjat juba siis, kui selle gaasi sisalduvus õhus tõuseb 0,03 protsendini: nõrgeneb otsustamisvõime ja tajumise kiirus.

Asja Saksamaal toimitud uurimuste tulemused pole nii kohutavad. Saksa õpetlased leiavad, et mürgituse oht algab siis, kui süsioksiidi sisalduvus õhus tõuseb 1 protsendini. Kui aga süsioksiidi sisalduvus õhus ületab 3 protsenti, siis

on selle järeltuleks raske mürgitus ja nõrgemate inimeste juures ka surm.

Moodsete autode kasutamisel pole karta sellist mürgitamisohtu. Ent see oht tõuseb vanade autode juures, kus vigase gaasitoru tõttu süsioksiid võib imbuda auto sisemusse ja mürgitada nii juhi kui ka sõitjad. Vanema konstruktsiooniga autobuste juures on gaasitoru ots asetatud sõiduki taha, mis võimaldab mürgkaasi tungimist autobuse sisemusse tagapool asetseva ukse või lahtise akna kaudu, eriti veel siis, kui tuul sõiduajal on tagant. Autobuses sõitjad pikemate matkade puhul kaebavad tihtipeale pöörituse ja „halva südame“ üle, mis on mürgituse tunnuseks. Uuematel autobustel lõpeb väljaheidetegaasitoru sõiduki küljel.

Hiljutisel Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute Ühingu peakoosolekul autojuhid kaebasid, et nende karistamine liiklemisõnnetuste puhul sündivat liig kerge käega. Nad leiavad tarviliku olevat liiklemisõnnetuste lähema uurimise, mis selgitaks, kuivõrd on õnnetusis süüdi autojuhid.

Autojuhtide rünnak politseile tuleb otsustavalt tagasi tõrjuda. Sünnib ju autojuhtide karistamine pärast igakülgset liiklemisõnnetuse juurdlemist. Ent tekib siingi küsimus, kas autojuhtidel pole teataval määral õigust seal, kus õnnetuse põhjustajaks on olnud autogaasi kahjustav mõju. Eestis pole sellele asjaolule tänini pööratud suuremat tähelepanu.

Välismaail on konstrueeritud lihtis aparaat õhu uurimiseks süsioksiidi sisalduvuse kohta. See koosneb kummipalliga varustatud klaastorust, mis sisaldab soola, mis värvub kummipalli abil sisseimetava õhuga kokkupuutumisel siis, kui õhk sisaldab süsioksiidi. Koostatud värviskaalade abil võib teha kindlaks, kui suur on süsioksiidi sisalduvus õhus. Oleks otstarbekas, kui meie politsei autode kontrollimisel, mõistagi liiklemise ajal, võtaks kasutamisele sellise vahendi.

Hapnik ja süsinik on orgaanilise elu aluskivid. Kuid ühinedes need moodustavad inimesele ohtlikema gaasi. Seda mürgkaasi leiame peale autogaasi ka tehaste ruumes töötavate generaatorite naabruses, vulkaanide laavades, kaevanduste käikudes, peamiselt aga seal, kus tegemist kiire põlemisprotsessiga, mis ei võimalda süsiainete täielikku põlemist. See mürgkaas ühineb kopsude kaudu verega, laostades punased verelible, mis teatavasti etendavad tähtsat osa vere puhastamise protsessis kopsudes.

Välismaa suurimais tööstuslikes ettevõtetes on võetud tarvitusele erilised katalüsaatorid, mis

Mõrva hoolikas selgitamine

Uhel märtsikuu päeval peeti Amblas laati. Järgmisel hommikul leiti Ambla-Lehtse vahelise maantee äärest pussiga tapetult Jänedal elutse- nud Voldemar Luts. Laiba taskuis puudus raha- tasku, mis tal laadale minnes oli kaasas olnud. Järelikult tuli oletada röövmõrtsukatööd. Juurd- lused selgus, et Luts oli laadal teed küsinud Lehtse, kuhu arvatavasti kavatses minna kellegi tuttava poole. Öhtul oli teda nähtud laadal mustlaste seltsis ja sellest ajast jäänud tema ka- dunuks. Kella 1/9 paiku öhtul oli keegi mööda- sõitja näinud Pruuna küla lähedal tee ääres la- mamas meest, kuid pole pööranud sellele tähele- panu. Samalt kohalt leiti Luts tapetult. Pruuna külas elutsevad vennad Osvald ja Karla Allii- nid, kes läbi käivad mustlastega ja kes ka eel- misel päeval olid laadal olnud. Järgmisel hom- mikul oli Karla Alliin kodus, kuna vend olevat laadale jäänud. Karla tulnud koju kell 9. Tema pole aga tee ääres midagi erilist märganud. Vaadati üle Alliooni regi ja riided, kuid midagi kaht- last ei leidunud. Järgmisel öhtul vahistati Amb- las jooanud oleku pärast Osvald Alliin. Tema asjade hulgas leidis puss verejälgedega. Vere- jälgede kohta ei teadnud ta anda mingit seletust. Mõni päev hiljem püüdis Osvald Alliin sa- laja saata arestimajast vennale kirja, milles palus venda salata mingi pussi olemasolu ja tun- nistada, et tema (Osvald) mustlasi August ja Aliine Indus't ei tunne ega nendega laadal pole koos olnud. Järelikult oli asi Osvaldi suhtes väga kahtlane. Edaspidisel juurdlusel selgus, et Osvald oli laadal koos olnud nimetatud mustlas- tega ja tapetud Lutsuga, kusjuures Osvald oli lubanud sõidutada Lutsu Lehtse poole ja sest- saadik ei nähtud enam Lutsu ega ka Osvald Alliooni laadal. Mustlased olid käinud pärast Lut- sust ja Alliinist lahkumist politseis. Veel selgus, et Osvald laada öhtul oli läinud Amblasse kuhu- gile ööbima ja pesnud seal oma veriseid käsi ja kaelasalli. Sallil leidis veelgi vereplekke. Kõiki neid asjaolusid Alliin ise eitas ja vereplekkide kohta ei annud mingit seletust. Sellele kõigele vaatamata esialgu näis, nagu oleks politsei töö juba tehtud ja mõrvar tabatud. Kuid veel kau-

getlki mitte. Lõppjuurdlusel osutus tapjaks aga teine mees. Tänu sellele, et juurdlust väsimatult edasi toimiti, lõppeks selguski, et Osvald Alliin tapmisest midagi ei teadnud.

Et Osvald Alliin kõigile tema vastu ülesker- kinud süüdistusandmeile vaatamata oma süüd salgas, jätkati juurdlust ikkagi ka teises suunas.

Karla Alliooni suhtes äratas kahtlust see asja- olu, et tema kojusõidul oleks pidanud nägema tee ääres Lutsu laipa, sest enne Alliooni sõitis koju samas külas elutsev Truu, kes tee ääres nägi meest lamamas, kuid ei pööranud sellele tähele- panu. Alliooni juures pandi toime läbiotsimine, kusjuures ei leitud ühtki pussi. Naabreilt saadud andmete järgi pidi Alliinil suur seatapmisspuss olema. Selle pussi puudumine saigi Karla Allii- nile saatuslikuks. Nagu tavaliselt ikka suured asjad selguvad pisiasjust, nii haaras juurdleja ametnik pussiloost kinni ja pikema puiklemise järele andis Karla 7,5 tolli pikkuse pussi välja, seejuures eitades tapmist. Sellele järgnes jällegi pikem ülekuulamine ristkõsimustega pussi varja- mise ja laiba mittemärkamise osas, mille taga- järjekes osutus Karla Alliooni süü ülestunnista- mine.

Tapmise oli toime pannud Karla Alliin. Amblas hobust puu küljest lahtipäästmisel oli tulnud tema juurde Luts, kes öelnud, et ta on loomadeostja ja palunud ennast Lehtse sõidu- tada. Kui loomadeostja, siis ka loomulikult suurte rahadega. (Luts ei olnud loomadeostja ega olnud tal ka suurt raha kaasas.) Umbes viis kilomeetrit Amblast olevat Karla Alliin tapnud Lutsu kaasasoleva seatapmisspussiga, röövinud temalt rahatasku ja tõuganud reelt maha. Tühja tasku olevat ta visanud jõkke. Puss leiti tema poolt juhatatud peidukohast.

Kuidas tekkisid Osvaldi pussile ja sallile vere- plekid, jäigi esialgu selgitamata. Hiljem saime siiski andmeid, et ta oli mustlastega kakelnud, kuid tapmisloosse ta ei olnud segatud ega tead- nud sellest kõige vähematki.

Narva pol.-ametnikud ujumiskursusel

Politseiametnike ujumis- ja vetelpäästeoskuse edendamise ja arendamise huvides ning politsei ujumisinstruktorite kaadri suurendamiseks kor- raldati Narvas, Joaoru ujulas, ujumiskursus 25. juulist kuni 6. augustini s. a.

Kursusest võttis osa 9 politseiametnikku, kes kõik edukalt lõpetasid kursuse ja sooritasid uju- mismärgi klassinormid, neist 2 ametnikku III kl. märgi, kuna ülejäänud algklassi märgi. E. Pu- nase Risti eksamikomisjoni ees sooritasid vetel- pääste katsed v.-kordnik V. A h a s ja agent H. L i n d e, omandades vanema päästja tunnistuse.

Ujumiskursust juhatas prefektuuri spordi- instruktorkonstaabel H. V o i t k, kes kogunud veesportlasena tegi kursuslastega iga päev kolm tundi tõhusat tööd.

Kursuse lõpetanud ametnikud, kes kursusel omandasid oskuse ujumise ja vetelpääste alal, asu- sid politseiüksuste ujumisinstruktoritena ujumis- oskust edasi andma kaasametnikele, tõstes seega politseis üldist ujumistaset.

eraldavad õhust ohtliku süsioksuüdi. Ka meil tuleks sellele mõelda.

Väärrib tähelepanu, et arstiteadlased kahtlustavad autogaasi viimasel ajal levinud raske haiguse — emboolia — tekitamises. On pandud tähe- le, et tiheda liiklemisega autoteedelt kaovad varblased, kes langevad selle gaasi ohvriks. See gaas on raskem kui õhk ja levib mööda maapin- da, kus siblivad ka varblased. Kuna emboolia näitab pidevat tõusu ühes autoliiklemise kasva- misega ning harilikult on linnaelanike haiguseks, siis on tekkinud arvamus, kas mitte autogaasid pole selle haiguse tekitajaks. Haige verering- voolus tekivad veretarretused (tromboosid), mis mõne tähtsa veresoone ummistumisel paratama- tult toovad surma.

Endine politseinik.

Tagasivaade politseiametnike lõpule- jõudnud suvituselule

Tänavune suvipuhkuse hooaeg on jõudnud taas lõpule, jättes järele värskendustunde terves olemises, pruuni värvuse nahal ja head mälestused.

Enamjule politseiperest oli suvipuhkuse residentsiks nagu tavaliselt Narva-Jõesuu oma muga-vate puhkekodudega, kus tänavu valitses eriline elevus ja sumin. Seda peamiselt seetõttu, et tänavu askeldas puhkekodudes palju suuremal arvul kui kunagi varem meie korraldajate mudilasi: suuri ja väikesi. Nende nii suurel arvul esinemiseks oli muidugi avaldanud mõju ka Keskkogu poolt antud soodustused nende toitlustamise alal. Sellega oligi Keskkogu juhatus eesmärk saavutatud — tuua võimalikult rohkem lapsi puhkekodudesse päikest ja vett nautima, et kaoks talvine kahvatus ja verevaesus. Ja et emadelgi oleks väike vaheaeg nendega askeldamises ja nende kõhuküsimuse lahendamises. Et veelgi vähendada emade vaeva ja muret laste järele valvamises, selleks oli palgatud ametisse lasteaednik, kes igapäev teatud tundidel pidi karjatama lapsi ja neile korraldama mängu.

Kõik heaolu käib kõhu kaudu... See vana tõde leidis veelkordset kinnitamist ka politseiametnike puhkekodudes, kus kõhuküsimus oli seevõrd hästi korraldatud, et mingit nimetamisväärset nurinat sel alal ei olnud kuulda ja suvitajad võtsid üha kaalu juurde. Vahest harva oli toidu kohta kuulda vaid isiklikke maitseasjalisi arutlusi, näiteks hommikuti mõni soovis vorsti asemel näha laual juustu, kilu asemel heeringat, pudru asemel vormirooga jne. või jälle ümberpöörduvalt. Ega kõigi maitsealaseid soove pole ühistoitlustamisel iialgi võimalik saajaprotsendilisel rahuldada. Enamvähem üldise soovina võis kuulda, et hommikune kohv oleks võinud parem olla. Ent selle headuse tõstmisega oleks tõusnud ka toitlustamise hind.

Keegi puhkekodu kasutanud ametnik avaldab „Politseilehes“ nr. 13 tungivat soovi, et puhkekodudesse peaks soetatama raadioaparaate — muusika ja päevauudiste levitamiseks ning tellitama lugemiseks ajakirjandust.

Teatavasti on Politseiametnike Keskkogu juhatus mitmel korral kaalunud raadioaparaatide soetamise küsimust, kuid võtnud ses suhtes alati eitava seisukoha. Seda järgmisil kaalutlusil: Puhkekodud täidavad ühtlasi ka sanatooriumi aset, kus väsinud ja pideva tööga närviliseks muutunud politseiametniku närvid leiavad kosutust. Kui nüüd lisada puhkekodudes laste kisale, kilkamisele ja mürale, mida paratamatult tuleb taluda, veel juurde alaline raadioaparaadi mõirgamine, siis pakiksid küll paljud puhkusele tulnud ametnikud imekähku oma kohvrid ja sõidaksid jalamaid minema.

Kui aparaat pidada kogu aeg kasutamisevaba,

siis tegeleksid väikesed „patisaksad“ terve päeva selle kallal ja ajaksid mööda skaalat maailma-jaamu taga. Kujutelgem, milline lärm siis valitseks ühtesoodu puhkekodudes! Ja varsti oleksid kallid aparaadid rikkis, üle keeratud. Selle vältimiseks tuleks hoida aparaadid luku taga ja tuleks palgata igasse taresse eriline ametimees, kes aparaadi teatavil kellaaegadel laseks mängida ja hooldaks seda. See oleks vististi liigne luksus. Muusikat — nii instrumentaalset kui raadio oma — on suvel Narva-Jõesuus ülikülluses, nii et iga muusikaharastaja võib nautida seda peagu terve päeva kuni küllastuseni, soovi korral ka öösiti. Sel alal ei peaks tundma ükski suvitaja Narva-Jõesuus põuda.

Mis puutub ajakirjanduse tellimisse puhkekodudele, siis on lugu selline, et Narva-Jõesuus jõuavad ajalehed posti kaudu kätte alles järgmise päeva lõuna paiku ja on seega oma uudiste värskest palju kaotanud, kuna kioskeist saab õhtul osta juba samal päeval ilmunud ajalehti. Igatahes on arvata, et tuleval aastal tellitakse igale puhkekodule kasutamiseks paar meie suuremat päevalehte ja võib-olla ka paar ajakirja.

V. Tm.

Sportivõistlusi Tallinnas

24. ja 25. aug. toimusid Tallinna Politseiametnike Kogu Spordisektsiooni korraldusel Tallinna-Harju Prefektuuri vahelised spordivõistlused. Võistlusil tuli üldvõitjaks 3. jaoskond 201 punktiga, omandades esmakordselt võistlusil väljapandud rändkarika. Teisele kohale tuli Nõmme jsk. 199 p., 3) 2. jsk. 197 p., 4) 4. jsk. 178,5 p., 5) maajaoskonnad 148 p., 6) Poliitil. pol. 121,5 p., 7) ratsareserv 106 p. ja 8) 6. jsk. 69,5 p.

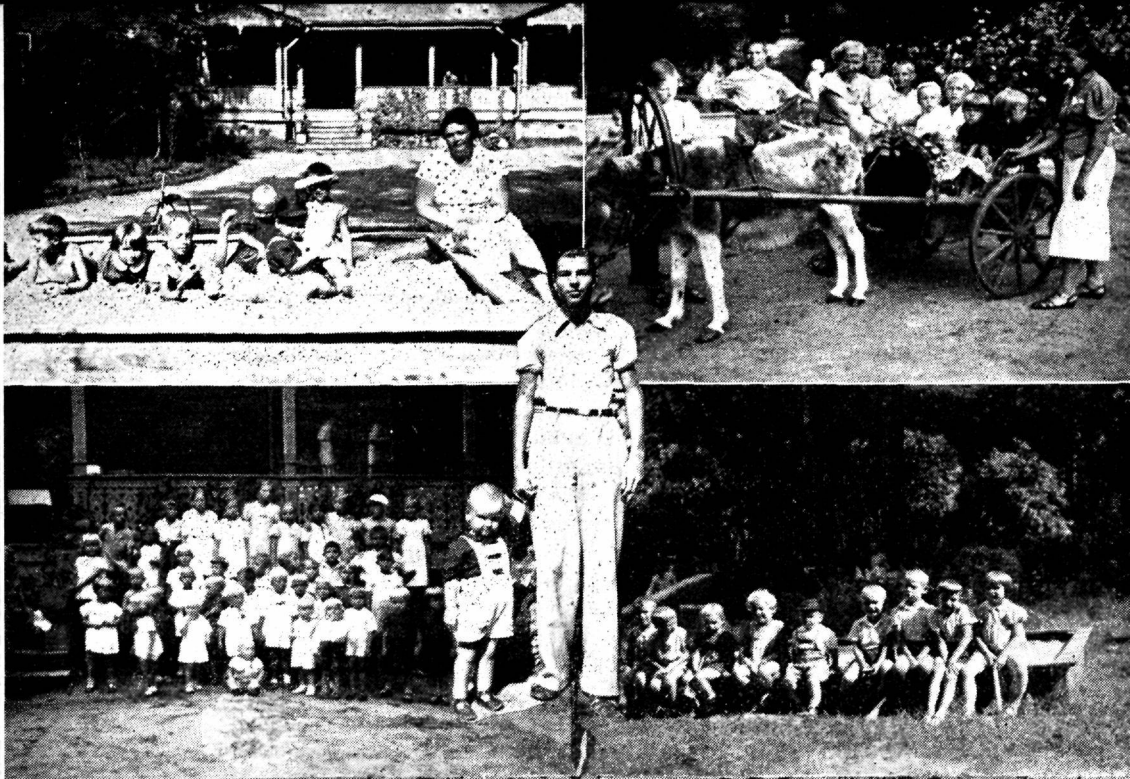
Tehnilised tulemused üksikuil võistlusaladel olid: 60 m tõkkeid: 1. kordn. Matsalu (prefektuur) 9,6; 2. konst. Pupart (3. jsk.) 9,9; 3. ag. Kaasik (pol. pol.) 10,0.

100 m: 1. kordn. Meos (3. jsk.) 11,7; 2. ag. Uibopuu (pol. pol.) 11,9; 3. konst. Pupart (3. jsk.) 12,3. 400 m: 1. konst. Prööm (2. jsk.) 54,7; 2. kordn. Elisto (2. jsk.) 55,1; 3. ag. Uibopuu (pol. pol.) 55,6. Kõrgus: 1. asjaajaja Martma (4. jsk.) 1,60; 2. kordn. Rass (2. jsk.) 1,60; 3. kordn. Känd (ratsareserv) 1,55. Kaugust: 1. kordn. Meos (3. jsk.) 6,12; 2. konst. Pupart (3. jsk.) 6,05; 3. kordn. Matsalu (pref.) 5,84. Oda: 1. kordn. Annamaa (4. jsk.) 52,30; 2. konst. Püss (4. jsk.) 44,48; 3. ag. Kaasik (pol. pol.) 43,75. Kuul: 1. kordn. Annamaa (4. jsk.) 13,02; 2. konst. J. Suuk (Raasiku jsk.) 12,96; 3. kordn. Nurmik (4. jsk.) 12,30. Ketas: 1. kordn. Annamaa (4. jsk.) 37,96; 2. kordn. Nurmik (4. jsk.) 36,66; 3. ag. Kaasik (pol. pol.) 36,45. 1500 m: 1. konst. Prööm (2. jsk.) 4.11,1; 2. kordn. Aruvald (pref.) 4.29,4; 3. kordn. Elisto (2. jsk.) 4.35,44.

5×500 m teatejooksu võitis 2. jsk. meeskond.

Mõningat politseiamet

1938. aasta

Ülal ja all paremal:
Pargitäre väikesi pati-
saksu suverõõmu nau-
timas. Keskel: Noor-
test pisim ja pikim
suvitaja. All vasakul:
Jäätiseõhtu Pargitares

Juba puhuvad vilud idatuuled ja elavhõbe termomeetris vajub pidevalt allapoole. Seda elavamalt aga meenutab praegune ilmastik ilusaid suvepäevi Narva-Jõesuu puhkekodudes. Tänavune suvi oli eriti soodus suvitajaile: palju päikest, soe vesi, ilus loodus ja mõnus olemine puhkekodudes lõbusate kaaslaste keskel. Tänavune hooaeg oli ka suvitajate-puhkekodude kasutajate suhtes kõige arvukam, nimelt on tänavu suvel puhkekodusid kasutanud 670 isikut, neist üle 100 lapse; läinud aasta hooajal oli see arv 596. Rõõmustaval viisil torkas silma sel suvel lasterohkus puhkekodudes ja Narva-Jõesuus üldse. Tänu Keskkogu juhatausele olid kuni 10-aastaste laste toidukulud võetud Keskkogu kanda, mis võimaldas väiksematele lastele senisest suuremal arvul kasutada Narva-Jõesuu ilusast loodust ja päikest, mida nad ka kõige enam vajavad.

Uudisena oli käesoleval suvel ametisse palgatud lasteaednik pr. A. Aret Narvast. Kahjuks hilines tema ametisse võtmine ja seetõttu võis ta tegevust alata alles juulikuu keskpaiku. Et puhkekodud asuvad laiali, siis tuli tööaeg jaotada nii, et määrati taredale kindlad tunniajad, millal lasteaednik võttis lapsed oma hoole alla, ühtedel hommikuti k. 10—12 ja teistel õhtupoolikul kella 4—6, kusjuures igal nädalal vaheldusid hommiku- ja õhtupoolsed tunniajad. Sealjuures tuli esile soovivaldusi mõnede emade poolt, mis lasksid paista võõrilt arusaamist lasteaedniku ülesandeist. Mõned emad said aru nii, et lasteaednik on lastehoidja, kes võtab lapsed täiesti oma hoole terveks hommikuks või õhtuks, et emad oleksid täiesti vabad ja võiksid kasutada rannamõnusid. Sarnane nõudmine on liialdatud ja igaks peab ise hoolitsema oma lapse eest, kas isiklikult või võttes selleks kaasa lapsehoidja.

Lasteaedniku ülesanne ja eesmärk on anda lastele mõistlikku meelelahutust sellekohaselt korraldatud mängudega, äratada huvi looduse ja ümbruse vastu, kasvatada ühistunnet ja pakkuda teataval määral seltskondlikku käitumist ning

äratada vastastikust lugupidamist üksteisest. Seejuures jääks lapse toitmine, katmine ja kõik muu hoolitsemine ema mureks. Tõsi küll, et aeg 2 tundi oli lühike, aga vähese laste arvu tõttu igas tares ja piiratud võimaluste pärast ei olnud võimalik igale tarele palgata lasteaednikku. Küll aga kavatsetakse tulevikus koondada rohkem lapsi ühte kohta, et siis lasteaednik võiks rohkem aega lastega koos viibida, olgu siis hommiku- või õhtupoolikul.

Jälgisin mitmel korral laste tegevust ja mängu pr. Areti juhtimisel ja olin tõsiselt imestunud, kui võrd innukalt olid lapsed asja juures ja kuidas nad ootasid jälle oma „lastetundi“. Olgu öeldud laste nimel suur tänu ja kiitus pr. Aretile tema hoole ja vaeva eest meie väikeste mudilastega.

Siseminister hr. R. Veermaa tänuväärts algatusel on kujunenud ilusaks kombeks korraldada lastele Pargitares igal nädalal laste kellaväie jäätise- või kakaoõhtu. Suurel hulgal kogunes Pargitares ilusasse parki lapsi, kes tänutundes praegugi mäletavad oma „head onu“, kes nii hoolikalt on mõelnud lastele. Käesoleval suvel kujunesid need jäätise-kakaoõhtud eriti veetlevaiks rõõmutundideks. Vähe seda, et iga laps sai maitseda jäätist või kakao küpsistega, vaid nad said veel mitmesuguste üllatuste osalisiks. Pr. Aret oli tänavu kohal ja tema osaval juhtimisel korraldati mitmesuguseid mängu ja meelelahutusi. Ühel õhtul oli kõigi laste üllatus väga suur, kui kusagilt ilmus välja konn-inimene. Konn mis konn, sätendavas rohelises rüetuses, kes tegi igasuguseid kaelamurdvaid trikke: pani jala kuklasse, kõndis kätel ja väenas liikmeid, nagu poleks luud-konte olemaski. Tema ettekandedid saatis klarnetil eht-hindulane valges turbanis. Täna seni veel püüavate poisid neid liigutusi järele aimata. Kui pärast see imeloom ilmus laste sekka oma tavalises rõivastuses, siis oli laste rõõm suur, „see ju onu Karolin Jõetarest,“ hüüdsid lapsed kooris. Olgu lahkele onule Karo-

märkmeid puhkekodu suvehooajast

Rõõm ühest ilusast
 suvepäevast

linile tänutäheks laste suur rõõm ja vaimustus, mis ilmes nende ilusate ettekannete puhul.

Hooaja lõpul oli valmistatud lastele veel üks üllatus — eeslisõit. Kui kakao oli hästi maitse-
 nud ja pr. Aret oli jutustanud ilusa loo „targast“
 lastesõbrast eeslist, ilmus puude vahelt nähta-
 vale igasuguste ilustistega kaunistatud eesel,
 väike vanker taga. Juuresolevad ülesvõtted näi-
 tavad selgelt, missuguse vaimustusega askeldasid
 lapsed eesli ümber ja vankril. Laste vaimustus
 ja rõõmu kuuleb lugeja kõige paremini lastelt
 enestelt. Igatahes sattus üks 2-a. poiss nii vai-
 mustusse, et ei tahtnud enam kuidagi eeslist lah-
 kuda ja protestikisa kuuldus kaugele üle pargi,
 kui ema käekõrvall viis poisi koju.

Teiseks ilusaks kombeks on kujunenud puhke-
 kodude iga-aastane taredevaheline koosviibimine
 puhkekodude avamispäeva tähistamiseks, mille
 eel toimuvad väikesed jõukatsumised võrkpalli-
 ja kurnimängus. Meie iga-aastast koosviibimist
 on kaunistanud järjekindlalt Tallinna-Harju pre-
 fektuuri orkester ja üksikud orkestri liikmed. Ka
 sel aastal toimus 16. juulil ilusas Meretare aias
 orkestri kontsert ühes solistide ettekannetega,
 millele hiljem järgnes koosviibimine sama tare
 avaratel rõdul ning võistlusil võitjaks tulnud
 meeskondade austamine. Käesoleval aastal aus-
 tasid meie kaunist koosviibimist ja ettekandeid
 siseminister hr. R. Veermaa ühes abikaasaga,
 sotsiaalminister hr. Kask, Narva linnaapea hr.
 Lust, linnaapea abi hr. Luts ja teised külali-
 sed. Eeskava naelaks kujunesid loomulikult poli-
 tsei-orkestri ettekanded hr. Kostabi juhatusel
 ja mitmed sooloettekanded härrade Pilveti,
 Kolmpere ja teiste poolt, samuti Tallinna
 meeskvarteti ettekanded hr. Pilveti juhatusel.
 Eriti rohkesti vaeva ja hoolt oli näinud hr. Pil-
 vet, kes väga mitmekesiste ettekannetega valmis-
 tas koosviibijaile tõsist meelelahutust ja tõstis
 kõigi tuju kõrgeima tipuni. Küll nägime teda
 vana meremehena-kaptenina meie tuntud park-
 laevalt, küll orkestrijuhina, küll solistina,

kvartetijuhina ja lõpuks veel naisorkestri juhina.
 Kõik koosviibimisest osavõtjad paluvad vastu
 võtta nende südamlükki tänu pakutud meelelahu-
 tuse eest, eeskätt Tallinna politsei-orkestrit hr.
 Kostabiga eesotsas, hr. Pilvetit ja kõiki teisi
 kaastegelasi.

Koosviibimisel sai suure austuse osaliseks
 siseminister hr. R. Veermaa, kelle algatusel
 on soetatud ilusad puhkekodud ja kelle algatusel
 tuleme igal aastal kokku ilusas Meretares
 ning tunneme endid ühise perena. Samuti aval-
 dati ülevaid tundeid pr. Veermaale roosikimbu
 annetamisega.

Austuse osaliseks sai ka tarede üldperenaine
 pr. Teki. Tänutäheks hoole ja vaeva eest
 annetati pr. Tekile suvitajate poolt ilus harmoo-
 nika. Kinki ei pandud vaka alla, vaid peagi val-
 lutasid pillihelid kogu koosviibimist. Ja neid pil-
 lihelsid saime taredes kuulda mitmel korral.

Nü möödus kaunis suvi ja puhkekodudest on
 jäänud vaid parimad mälestused. Ootame põne-
 vusega aega, millal võime jälle sinna kokku tulla.

Soomet sõnas ja pildis

Mõningaid märkmeid matkablokist

Alljärgnevad read ei ole matkakiri, vaid ainult mõningad iseloomustavad ja võrdlevad märkmed Soome kohta. Võõrsil olles näeb-kuuleb eeskätt ikka seda, mis kuidagi erülmeline, võrreldes meie olude ning nähtustega. Arvestades, et Soome on vanem kultuurriik kui Eesti, et Soomes on rahvast kolm korda rohkem kui meil, et Soome on meie naaber ja et eestlased ning soomlased on hõimud, saame ja võime mõndki sealt õppida.

*

Esijoones paar rida Soome politseist. Ma võin öelda politseirahvast ainult head. Korrahoidmiseks on kordnikel kumminuiad samuti kui meilgi. Ma ei kuulnud, et politsei palju seda riistapuud tarvitaks — samuti nagu meilgi. Mis mulle kõige rohkem meeldis oli see, et politseinikud olid lahkusise. Millal ja kus ma ka midagi ei küsitlenud, ikka sain vajalised juhtnöörid, vaatamata sellele, et keele suhtes tuli kalevipojalikult rassida.

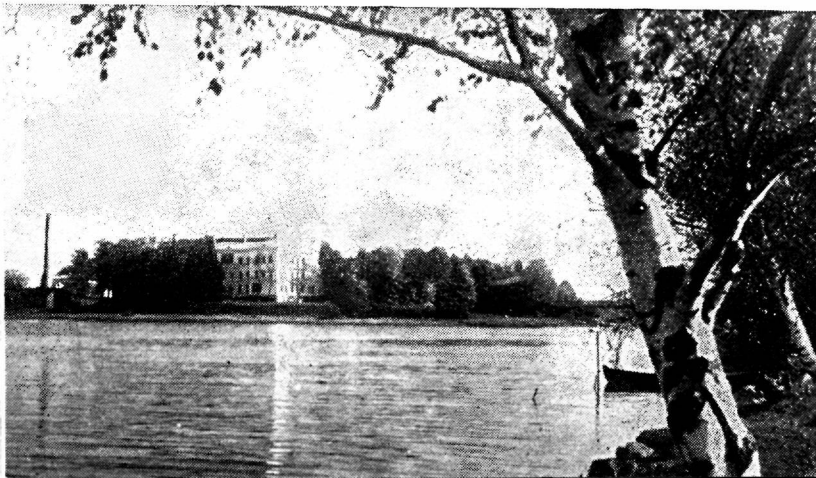
Imestlema pani mind pisut see, et ühel ja samal ajal politsei kandis kahe sugust vormirõivast. Helsingis ja Hämeenlinnas oli politsei munder: sinised, kantidega pikad püksid ning heall pintsak. Tamporosa ja Turus oli vormirõivas aga ühetooniline: tumesinised püksid ja samavärviline pintsak. Politsei vormirõivast peab ütlemata, et see on väga tagasihoidlik ega ei ole kaugeltki nii esinduslik kui meil.

*

Soome pindalast on 75% metsa, 11% vete ning alles ülejäänud osa põllu all. Sellele vaatamata põllumajanduse osatähtsus on väga suur. Soome on väikepõllupidajate maa. 335.000 talundist 75% on alla 10 hektaari. Soome põllupidaja ei ela siiski vaeselt. Peaaegu igal väikemaapidajal on mingi kõrvalteenistus, olgu siis metsatööstuses või mõnes teises üle maa ohtralt laialipaisatud tööstuskeskuses.

Soome talude kohta peab ütlemata, et need on eranditult väga nügusad. Kui palju

Vaade ilusale Hämeenlinnale

meie maarahval ning kodukaunistajail oleks õppida Soomelt! Ei ühtki ohtlikku õlgkatusega eluhoonet, kõik elamad nügusalt värvitud, lipuvarras õuel ning lillepeenrad ukse ees. Domineeriv värv: punane ja kollane.

Imelik mees on see soome väikemaapidaja. Ta ei tunne nelja rattaga vankrit. Kõik veod võetakse ette kahe rattaga vankriga, meie mõiste järgi n.ö. käru.

Mõningais maanurgis on ausust veel nii palju, et ukсед on öösel lukustamata.

*

„Kuidas elavad teie surnud ja ma ütlen kes teie olete?“ See pole mingi fraas, vaid sügava tähendusega mõiste. Kuidas elavad teie surnud? Tõepoolest, astuge Helsingi surnuaeda ja teie näete, et surnud võivad elada. Võib öelda lüalduset, et Helsingi surnuaed on kauneim paik terves Soomes. Aga võib olla, et Helsingi surnuaed on kauneim surnuaed isegi kogu maailmas. Ei mingeid raudaedu haudade ümber ega isegi tavalisi riste. Peaaegu kõigil haudadel graniitsambad või jälle ilustatud marmorplaadikesed. Ei jalatäitki koristamata ja umbrohus maad ega ühtki unustatud hauda! Nii palju hoolt surnute eest ja nii palju ilu nende mälestuseks, et tundub, nagu hoolitsetakse elavate eest! Kui kellegi rahva väärtust hinnata selle järgi, kuidas „elavad“ nende surnud, siis tõepoolest soome rahvale ei leiaks küllalt kiidusõnu.

Ilu on vaadata Helsingi luteriusu kalmistul ka Eesti vabadussõjas langenud soomlasist vabatahtlike ühishaudu. Langenud kangelaste mälestuseks on püstitatud väga nügus ning kunstipärane mälestussammas, mille tipus on Eesti vabadusrist. Haudade ja ümbruse korrashoiu eest hoolitseb Eesti saatkond Helsingis ning korrashoiukulud kannab Eesti riik. Väga kunstipärane on ka Helsingi vabastamisel langenud soomlaste auks püstitatud mälestusmärk. Üldse leidub surnuaias, nii uues kui vanas, väga palju kunstipäraseid hauamonumente.

*

Soomlased olid seni väga uhked oma parlamendihoonele. Muidugi on nad seda ka edaspidi, kuna see ehitis jääb tulevikuski veel põhjamaade omasuguste keskel uhkeimaks ning võimsaimaks. Aga nüüd on uueks uhkuseks Helsingi uus postimaja, mis on kaheksakordne ja suuri-maid ehitisi üldse Helsingis. Maja valmib lõplikult käesoleva aasta lõpuks.

*

Kui jutt on kord juba majadest, siis pisut veel. Helsingis liukudes tekib soov, et Tallinna arhitektid enne „pakk-kastide“ projekteerimist vaatleksid pisut lähemalt vennasrahva pealinna ilmet. Eks ole õigus, et Tallinna vanade ja fassaaditõredate majade sekka on ehitatud palju

„kaste“, mis linna ilu ei tõsta. Helsingis on ka lihtsajoonelisi maju (Töölo linnaosa — meie Raua t. rajoon), kuid maitsetult ja kooskõlalt ülevaated need meie uued ehitised.

Kesklinnas peale uue postimaja aga kaste ei leidu.

*

Mis mind päris „tummaks“ pidi lööma — kui tarvitada kodumaist ütlust — oli see, kui ma käisin välisministeeriumis. Soomlased on nii kaugele jõudnud, et nad on suutnud oma valitsusasutused enamikus koondada ühise katuse alla Aleksandri tänava juures.

Käinud läbi mitme ministeeriumi eeskojad, isegi peaministri oma, ei leidnud ma kusagil inimhinge, kes oleks mind juhtinud õigesse kohta.

*

Soome rahvamuuseumi külastamist tahaks igapähele soovitada. Siin võib näha väga palju huvitavat mitte ainult Soome oludest, arengust ja elust, vaid väga palju ka Eesti. Üks suur tuba on täiesti pühendatud Eestile. Kõik meie rahvarüüde mustrid on siin esitatud. Mitte ainult riie, vaid on esitatud ühe või teise maanurga rahvatüübid. Kõige suuremat rõõmu valmistab üks väljapandud tabel, kus oli toodud kõigi soome sugu rahvaste nimistu ning palju neid rahvaliikmeid praegu siin või seal elutseb. Kokkuvõttes selgub, et soome sugu rahvaid on maailmas enam kui 19.000.000 hinge.

Üheksateist miljonit inimest! Ilus arv. Ene- setunne tõusis tublisti. Ega meid nii vähe ei olegi, kui arvatakse. Kui see rahvas oleks kõik üks...

*

Helsingi külastajatele soovitan korra teha käigu olümpiastaadioni 42 m kõrgusse torni. See ei maksa rohkem kui 5 marka, kuid selle eest saab „ahkustamiseks“ vastava vasest rinnamärgi ning näha linna ja ülitoredat Soome saarestikku. Soomlased algavad varsti staadioni ümberehitamisega, et tõsta mahutavust praeguse 26.000 istekohalt 60.000 istekohani. Sellele vaatamata ei mahutaks staadion kõiki vaatajaid, kuid laiemale rebida süüski enam ei saa.

Vasakul: Maailmakuulsa helilooja O. Merikanto mälestussammas Helsingi kalmistul. Paremal: Eesti vabadussõjas langenud soomlaste mälestussammas Helsingis

Mul ei tarvitse vist lisada, et olümpia-ettevalmistused on juba käimas. Et kõik uhkelt ja tip-top välja tuleks, selle on peaaegu iga soomlane teinud oma südameasjaks.

Palju, väga palju on meil soomlastelt õppida, eriti suurürituste ettevõtmisel ja teostamisel.

*

Soomlase jaoks küll, kuid ta ei saa seda „eesti moodi“ ette võtta restoranis või kohvikus. Kell 1 on ööelul kõrtsides lõpp. Ja seda erandita. Nägin, kuidas südaösel kõrtsiuste ees seisid politseinikud, et kõrtsitundide lõpul kontrollida, kas kõik külalised on väljunud. See kord sobiks ka meile, kõrtsimehed õpiksid austama seadust ning kodanikud õpiksid mõistma, et öö kuulub magamiseks.

Scotland Yardi minevikust

Inglismaal ei ole eradetektiivid kunagi nii tähtsat osa etendanud kui Ameerikas ja Prantsusmaal. Mõned on sel alal küll katsetanud, kuid avalik arvamus on olnud nende vastu ja nad on pidanud taanduma.

Kui sir Robert Peel 1829. a. Londoni politsei ellu kutsus, oma peakorterit järgi „Scotland Yard“iks“ nimetatud, tõusis üldine torm selle vastu. Palju aega kulus, enne kui Scotland Yard suutis ennast läbi lüüa.

*

Siseministeeriumi majas, Londonis, helises valjult signaalkell, nagu hüüaks see abi järele.

Oli õudne talveöö detsembrikuus 1830. Vastu aknaklaase langes tugevaid vihmagaraid.

Teener, avanud ukse, raputas eitavalt pead:

„Kahetsen väga, aga sir Robert Peel töötas veel hilja pärast keskööd ja on kutsutud hommikuks Tema Majesteedi juurde. Ma ei tohi teda äratada!“

Tugeva kehaehitusega sissetungija tõukas pikema jututa teenri kõrvale: „Minu vastutusel! Olen Alderman Kay. Äratage hr. minister!“ Mõni minut hiljem võis näha Peeli sihvakat kaju vastuvõtutoa uksele. Tema peen õpetlase

nägu, unistavad silmad ja energiline lõug väljendasid suurt imestust.

Mõlemad härrad tervitasid teineteist ja siis lausus külaline, raehärra Kay: „Ma palun seda hilist segamist vabandada. Ent palun vaadake aknast välja, sir Robert, ja teie mõistate kõik!“

Peel lähenes aknale. Tõenäoliselt oli tema nägu aknast nähtud, sest samal hetkel kostis väljast sadade inimeste vihane kisa: „Maha politsei! Maha Peel! Elagu Briti vabadus!“

Peel astus kahvatades tagasi ja pöördus oma külastaja poole.

Raehärra Kay jätkas: „Nad saatsid mind üles. Meie teame, et teie, härra minister, homseks kuninga juurde audientsile olete kutsutud. Meie nõuame Scotland Yardile lõppu!“

Peel naeratas kibedalt: „Ma tean, mitte üksnes Scotland Yardist ei taheta vabaneda, vaid ka Wellingtoni hertsogist ja kogu Toryvalitsusest!“

„Ei, seekord ainult Scotland Yardist“, oli Kay vastus. „Teie teate, sir Robert, et meeleavaldused teie vastu ei ole lõppenud seitsaadi, kui teie eelmisel aastal politsei rajasite. Meie leiame Scotland Yardis nagu pilget inglase vabadusele! Inglisele on tema maja kindluseks. Politsei õigus, toimetada kõikjal läbiotsimisi, näib meile kõigile loomuvastane!“

Peel noogutas: „Tean seda kõike ajalehtedest! Pean ma teile, härra Kay, vajalised arvad nimetama? London on tänapäeval oma 1½-miljonilise elanikkonnaga suurim linn maailmas. Viimaseil aastail on kuritegevus kasvanud seitsmekordseks. Palju, ülemäära palju jääb veel avastamata. Missugused abinõud teil olid, et jälitada kurjategijaid nende peiduurgastes? Mitte mingeid! Mis tegi linn, et kaitseda oma kodanikke? Mitte midagi! Seepärast koostasid mõõdund aastal selle tähtsa, politseid rajava akti ja moodustasid Scotland Yardi majas, vanas lossis, 100 ametnikust koosneva riikliku politsei. Kurjategijate karistamine jääb endiselt nende kätte, hr. Kay, meie nende õigusi ei kitsenda. Meie tahame vaid kaitseda inglise kodanikke, kusjuures meie avastame kuriteod või üldse väldime neid. See on Scotland Yardi ülesanne!“

Raehärra kõhkles veel: „Pean ma Londoni kodanikele vaid seda teie seisukohta teatama. Mõelge sellele, hr. minister, et seal all ei ole harilik rahvakogunemine, vaid on kogunenud väljaastumiseks!“

Sir Robert Peel raputas vaid pead: „Olen oma ministriks olemise ajal selliste asjadega harjunud, hr. Kay! Olen kangurite ja söekae-vurite mässu üle elanud ja elan ka üle mässu politsei vastu. Teatage rahulikult oma sõpradele: Scotland Yard jääb!“

Kuigi sir Robert Peeli meelegi Inglise politseid oli kaitsenud teda ähvardavast likvideerimisest, pidi politsei ise veel aastakümneid võitlema, et tema vastu suunatud piiritust salimatusest võitu saada. Tänapäeval „Boby“, Londoni tänavakeerises nii rahvapäraseks ja omaseks muutunud politseinik ei aimagi vahest seda, kuivõrd raskes olukorras olid tema eelkäijad. Scotland Yard sammus kõikumatult oma rasket rada.

*

Pööre esimese sõbralikuma suhtumise poole saavutati 19. sajandi keskpaiku, kui noore kuninganna Victoria vastu toimusid atentaadid ja üldise julgeoleku kaitse järele tunti vajadust.

Suured raudteerongide ja pankade röövimised ja asetleidnud võltsimised 19. sajandil, ähvardades aja jooksul kõigutada kogu Inglismaa majanduslikku süsteemi, näitasid Scotland Yardi tähtsust nende vastu võitlemisel. Ja organisatsioon oli küllalt ettenägelik, et uuenduste alal ajaga sammu pidada. Alles 1895. a. on Londonile määratud politseist kujunenud kriminaal-lik keskus kogu riigile, kogu Inglismaale, dominiioonidele ja kolooniatele. Samal ajal jaotati määratu suur tööpõld neljaks osakonnaks, igaüks oma juhiga eesotsas, kes iseseisvalt oli õigustatud teotsema. Scotland Yardi kuulsus, kurjategijate jälitamisel evida suurt tähtsust, määratu suures Inglise politsei organisatsioonis „Criminal Investigation Department“ kuulub õieti ühele osakonnale — kriminaal-osakonnale Scotland Yardis. Sellel on oma harud, välja arvatud Ameerika, kõigis maailmajagudes, Londonis ja Indias, Siiamis ja Austraalia võsades.

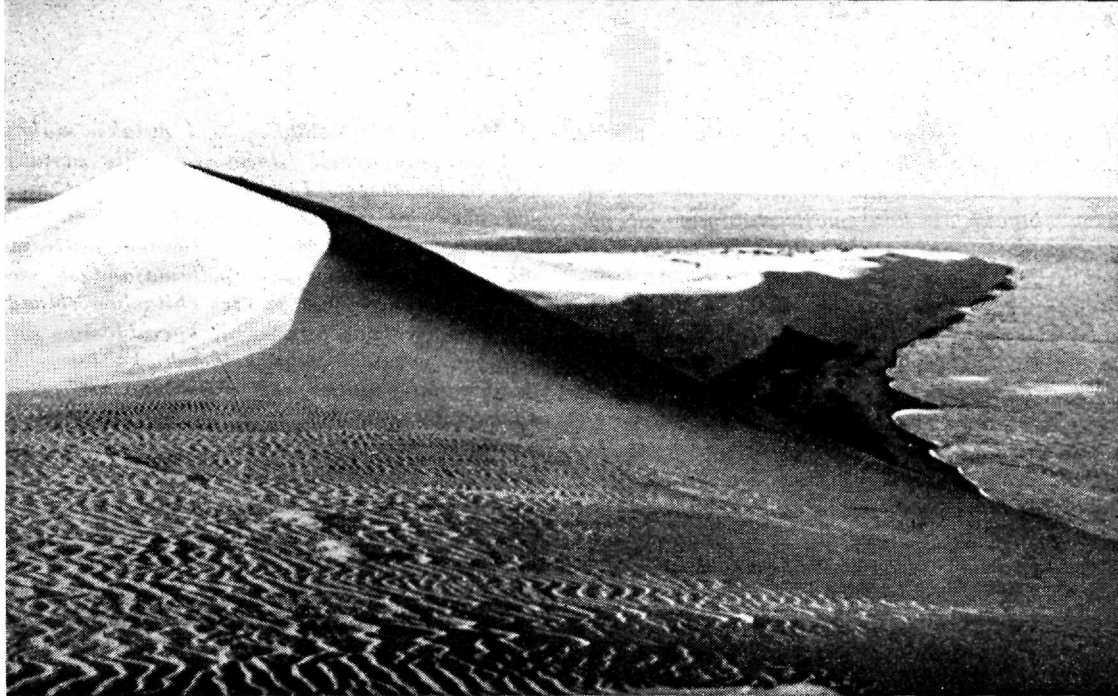
Scotland Yardi võrk ulatub üle kogu maa-kera ja kuuldus, et tema käest ükski ei pääse, on viimase 10 aasta kestel kuritegevuse Inglismaal, mis varemalt pidevalt tõusis, vähendanud ühele kolmandikule. Scotland Yardil on tänapäeval 20.000 ametnikku. Scotland Yardi arhiivis hoitakse alal ½ miljonit sõrmejälge.

Sõrmejälgi, omal ajal Bertilloni uurimuste põhjal tarvitusele võetud, siis India kriminaal-ametnike poolt täiendatud, kuulub veel tänapäeval Inglise politsei parimate vahendite hulka kurjategijate jälitamisel.

Scotland Yard on konservatiivne. Tal ei ole veel teaduslikke uurimisinstituute, nagu kriminaalpolitseil Berliinis, Viinis ja Pariisis. Alles nüüd on London alustanud uue ümberkorraldamisega.

*

Kahe aasta eest avaldas sir Basil Thomson, kriminaal-osakonna juht, esimese ülevaatliku teose Scotland Yardist. Selles on palju juttu endisest ja uuest ajast ning Inglise politsei suurtest meestest, ainult ühest mitte, nimelt sir Basil Thomsonist.

Nida maanina — Leedu Sahara. Liivaluited, mis tõusevad kohati kuni 65 m merepinnast

Märkmeid *Leedus*

VEEDETUD SUVEPÄEVIST

A. Peel

Olen maal, mille vastu mul vallakoolist saadik on sisendatud mõte, et Leedu on Baltimaade seas kõige mahajäänud. Inimene on ikka inimene ja otsib oma töökspidamisile tõendeid. Neid tõendeid võib leida mitme tunni kestel, kui sõita eemale Läti piirist, sest üks hütt ajab teist taga ja popsimajake seisab popsimajakese kõrval, kas või saada kohe rongilt telegramm kodumaale ja ütle, et vana Jürgensi geograafia õpperaamatus on Leedu kohta sulaõiged andmed. Sugestiooni mõju all oleval inimesel on raske sellest vabaneda. Oleks ometi nüüpalju taipu olnud ja märganud võrrelda meie oma raudteeäärset maastikku Leedu omaga, mis oleks pidanud küll nentima vastupidist. Mida pakub meile sõit Tapalt Tallinna või Pärnust Tallinna või lennuliin Riist Tallinna? (Leedulased, kes seda teed on sõitnud, imetlevad, kui palju meil on asustamata maid ja soolaukaid.) Ka ühisest ajaloost oleks kasu olnud, sest üks leedu mõisnik, nagu meilgi, juhtinud raudteid ikka seesuguseist maa-aladest läbi, mis olid kõige mahajäetumad ja mille eest rüügilt saadi kõrgemat kahjutasu kui esimese numbri põllumaa eest.

Nii tuleb igal sammul korrigeerida seniseid andmeid ja ümber orienteeruda. Ka see, et need-

samad hütikesed tee ääres on varustatud piksekaitsega. Isegi igal kuuril on piksevarras. Oleks nagu piksevarraste mets külas. Meie rahvas põletab piksega tohutuid varasid, kuid piksekaitset ei jõua! Sõidad ja korrigeerid, sõidad ja orienteerud ümber. Imelik, miks seda kõike peab nägema oma silmaga ja uskuma. Miks ei ole nii lähedased rahvad suutnud enesest anda tõetruumat pilti?!

*

Kovnost on saanud Kaunas, kindluselinnast — pealinn. Seal, kus paarkümmend aastat tagasi oli lubatud ehitada ainult kahekordseid (mitte kõrgemaid) maju, on nüüd tekkinud terve uus linnaosa kõige moodsemate majadega, millede stiil haruldase ühtlusega on läbi viidud. Rajatud on muuseumid, valitsusmajad, ülikool, moodsed lennukid, hotellid, klubiruumid. Seal, kus iseseisvuse saavutamise esimesil aastail kihaski turg ja mida pidi nägema valitsushoone (vana hotelli) aknast Inglise saadik, on nüüd lilleväljak. Kuid see sarvloomade, sigade ja munade turg valitsusmaja akna all oligi see, mis andis inglasele usu Leedu toetamiseks, sest turul oli seda, mida inglasil ei olnud.

Ent silmad väisivad ära uuest pealinnast, seda enam, et tekib kadedustunne, kuna meie sama aja kestel oleme võimelised olnud ainult mõningaid üksikuid maju ehitama. Seepärast kõnnin uskliku rahva hulgas ja astun sisse katoliku kirikuisse, mis täidetud haruldaste maalingute ning kujudega. Iga kirik on omaette muuseum. Palju ei puudu, oleksin unustanud teise äärmuse Kaunasest — juudi linnaosa: seal käib juut juudi kõrval ringi ja terve maailm on täis mustust ning „knoblot“. Juut tirib tõrkuvat vasikat oheliku otsas kõnniteel ja ma pean aupaklikult teele astuma. Sigivus on nii suur, et lastekari igast majahütist ulatub otsaga õue ja tänavale. Ei ole mingi ime, kui juudipoistest jätkub kõigiks Kaunase voorimeesteks, korstnapühkijaks, vabrikutöölisiks ja teistele niisugustele kohtadele, kuhu meie juut ninagi ei pista, ja kui seda siin julgekski mõni teha, siis neetakse teda teiste poolt kuni viimsepäevani. Kuid Leedu oli vene valitsuse poolt määratud juutide asumaaks ja seepärast ei ole midagi imelleta, kui juut elab seal niisamasuguseis elutingimuses kui pärisrahvaski.

On arusaadav, kui leedulane, kuuldes meie juutide protsenti võrreldes nende omaga, on meile päris kade ja esimesel silmapilgul arvab mind lüaldavat. Nende juut ajab rahvusvahelist äri: on kommunist, fašist ja tekitab rahutusi. Kui mingi rahutus kusagil aset leiab, siis on seal kindlasti juudi kähärpea oma temperamendiga mängus. Leedulane on nendega kannatlik ja peab häid vahekordi. Oma loomult juba ei taha palju tüli.

*

Astudes ministeeriumi või mõnda teise asutusse, paneb imestlema naiste rohkus. Need on ülemus- ja alamuskohtadel. Võrdlemisi vähe vallalisi (meiega võrreldes). Leedulane ei ootagi küsimust selle nähte selgituseks, vaid vastab ise: „Meil oli amariikluse algpäevil pööraselt vähe haritud jõude. Rüügi aparaadi tööle rakendamiseks tuli võtta tööle kõik, kelle haridus sellele vastas, mehed ja naised!“ Nüüd olevat olukord muutunud ja isegi nüü, et Leedus kõneldakse ka haritlaste üleproduktioonist. Mitte maal, vaid linnas. Seepärast on antudki korraldusi, et abielus naised peavad loovutama oma ametikohad meestele. Kuid ega see nii kerge polegi läbi viia: naised on kodudest võõrdunud ja perekonnad on teeninud hästi, ole nüüd hea ja jäta pool sissetulekut kohe saamata! Ei oska ümber orienteeruda, kuigi sealne haritlane teenib meiega võrreldes mitu korda rohkem, kuid elukallidus ei ole meist kolmandikkuugi kõrgem. Seepärast elab haritlane hästi: peab mugavat korterit, teeb välismaisi sõite, omab auto ja lubab teisiigi väljaminekuid märksa kergemini.

*

Meil muidugi öeldakse, seal elatakse mahajäänud talupoja arvel! Jälle see, mille vastu põrkad teadmatuses. Leedu põllumajandus on iseseisvuse ajal niivõrd edenenud, et meil näiteks tõsist muret tuleb tunda, et Leedust mitte maha jääda. Kuigi meie oma põllumajandust varem hakkasime arendama ja üles ehitasime võlgadega suuri meiereisid, tapamaju, korraldasime tütardele ja poegadele ülekihelkondlikke leeripidusid ja ülevallalisi pulmi, mis välja lunastati vekslitega, siis tol ajal käis leedu põllumees pastlais ja peretütar kandis takusest rüdest õmmeldud sukatorbikuid, kuid võlga ei teinud. Ja nüüd, kui meie tasume võlgu, laenustame ümber võlasummasid, kogub leedu põllumees raha. Mul ei ole käepärast statistilisi andmeid, kuid silmnähtavalt mängib sealses põllumajanduses juba suuremat osa masin. Talu raamatupidamine ei ole seal millalgi näidanud peremehe päevapalgaks 1 sent, nagu meil see nii kujukalt ja üliageralt serveeriti. Leedu põllumees on nüüd tüürimas meie vana abjaka tooni poole. Ei ole kahtlust, et ta sinna ei jõua. Ta on naaskel, mis kotis ei püsi. Meie oleme võidelnud kõiksuguste abinõudega selle eest, et saada põllumajandussaaduste jaoks otseühenduslaevu. Kuid seni ei ole see õnnestunud. Leedulased ostsid enesele ilusa külmutuslaeva ja veavad sellega kõik kaubad Klaipedast Inglismaale. Nende mehed käisid siin piimandust õppimas ja nüüd on meil neit õppida. Tallinn ei saa ega saa tarvilisel määral head piima, kõnelemata piima kättesaadavaks tegemist. Leedus on eeskujulikud piimatoitidud ja piimatoitude söögimajad, kus tuleb imestleda, mida kõik piimast võib valmistada ja kuidas piim ning piimatoit maitseb.

*

Suvisel ajal ajalehe toimetuses: pool ajakirjanikke toimetusest eemal ja neid asendavad ajutised jõud. Kuhu nad on läinud? Seletatakse: üks Pariisis, teine Roomas, kolmas Berliinis, neljas Rootsis ja Baltimail. Rändavad! Oma raha eest muidugi. Toimetus annab ka lisa ja nii see on. Meil armas Ajakirjanike Liit otsigu reisistipendiume, sest vaevalt meil ajaleht võimaldab oma inimesile sõita oma kulul nii suurel arvul. Ja see palganatukene, mis makstakse, on küll selleks, et võimeline olla oma konte korterist toimetusse vedama.

*

Leedulaste eneste kahjuks on, et me ei ole mingit reklaami teinud oma kuurortidele. Seda võrratut omapära, mida pakub ainuüksi Nida'ga lõppev maanina, suvituskohad, kus korraga saadaval mage jõevesi ja soolane merelaine. Üksi Nidas asuv nn. Leedu Sahara on seda väärt, et ette võtta pikki matku. Leedulane on tagasihoidlik, teistele ei avalda palju midagi, isegi filmis ei ole need kohad maailmale kättesaadavaks tehtud.

Nüüd tahetakse mulle muidugi kallale tungida, nagu oleks ma sattunud vaimustusse ja kõik üle soolanud sõbraliku leedu rahva kasuks. Selle sõbraliku rahva kasuks teeks ka seda, kuid ilma Jumala nime suhu võtmata võin siiski tõendada, et siin ainult seda on nimetatud, mis tõeliselt olemas. Ja rahvas ise — see on meile oma olemiselt ja siseilmaltki lähedane. Seda märgivad kõik, kes pikemat aega viibinud Leedus, ja need leedulased, kes olnud Eestis, ta on tagasihoidlik; sõbraks saades on ta tõeline sõber. Vanem põlv, kes eestlastega kokku puutunud laial Venemaal, on eestlastist häid sõpru leidnud.

Vaevalt on ühelgi teisel rahval Baltimere mail nippalju askeldust oma välispiiridega kui leedulasil: ei ole sõpra lõunas, läänes ega idas. Põhjapool kuidagi talub. Ei tahaks olla nende nahas. On arusaadav, kui võrd on raske seetõttu ka noorsoo kasvatus. Seal ei aita ainuüksi isamaa-armastuse sisendamine, vaid tuleb teda ka võitlejaks teha. Nii siis laulavad Vilno pärast nukratoonilist sõjalaulu noored — põlvepikkused kui ka vanad.

Kui kuuled kõikjal seda laulu, siis loomulikult kasvab huvi laulu sisu vastu. Kuid kauaaegse sealolemise järele ei läinud korda teada saada selle laulu täpseid sõnu ega sisu. Kuidagi mindi sellest mööda, et külalist mitte kiskuda nende muredesse ja võitlusse. Klaipeda linna ja maakonna pärast on tehtud suuri pingutusi ja võideldud võitlusi, mis jätkuvad praegugi. Meie ei ole oma Petserimaast kuidagi jagu saanud, kuid nende jõud paiskab sinna poliitilisi päid ja litte igal aastal üha suuremal määral.

Meie oleme oma rahvusliku kaitseliidu mundri pärast vaeva näinud üle 10 aasta, kuid ikkagi pole kaitseliit veel mundris. Seal on noorsoo organisatsioonid juba paari aastaga mundris ja rahvuslik enesekaitse igas külas. Ei ole kuulla, et riik mundri muretseks, vaid rahva jõukus on seda ise võimaldanud.

Samuti on lugu lenduritega. Leedu lennuasjandust arendatakse järjekindlalt. Seal on kaitseseväe lennuklubi koondanud enese ümber kõiki neid, kes ohu puhul võivad haarata tüüri ratta.

Leedu on tõusev maa. Areneb kuudega. Õpib seda, mida tal ei ole, ruttu ja arendab niivõrd edasi, et peagi ületab õpetaja. Üllatuste maa veel kõigil aladel, nagu hiljuti ka spordi alal. Võistleb ja võidab.

Palju tulu on neil, kes paljuks ei pane mõnd nädalat nende hulgas viibida ja jälgida nende elu, saavutusi ning veel rohkem püüdeid. Hoopis teissuguseks muutub pilt ja arusaamine sellest maast, mida, vaatamata selle lähedusele, siiski nii vähe tuntakse.

Meie juubilare

Kordnik JAKOB MÕTTUS
50-aastane

Paide politseijaoskonna kordnik Jakob Mõttus sündis 16. augustil 1888. a. Tartumaal, Kuigatsi vallas. Võttis osa maailma- ja vabandussõjast. Politseiteenistusse astus 1923. a. 14. detsembril ja määrati kordnikuks Paide linna, kus teenib tänini.

Vabariigi 18. aastapäeval annetati juubilarile Valgerist. Käesoleva aasta lõpul täitub juubilaril 15 aastat politseiteenistust.

Tunneme juubilari kohusetruu ametnikuna ja soovime õnne tema tähtpäeva puhul ning tervist ja jõudu edaspidises teenistuses.

VERENA LANNO
15 a. politseiteenistuses

Paide politseijaoskonna van. kantsleiametnik Verena Lanno võis 13. juulil s. a. tagasi vaadata oma 15-a. teenistusele politseis.

V. Lanno sündis Tartumaal, Pühajärve vallas. Hariduse omandas Otepää ministeeriumikoolis. Teenis Vana-Otepää vallasekretäri abina. Politseiteenistusse ta astus 13. juulil 1923. a. ja määrati Järva maakonna 2. politseijaoskonna juurde I järgu kantsleiametnikuks. 16. augustil 1923. a. paigutati ta ümber Järva Maakonna Politseivalitsuse juurde. 1. jaanuaril 1925. a. ühendati ta vanemaks kantsleiametnikuks. 1. sept. 1930. a. määrati ta asjaajajaks ja 1. aprillil 1937. a. koosseisu vähendamise tõttu määrati vanemaks kantsleiametnikuks, kus teenib tänini.

Tunneme juubilari kohusetruu ja hoolsa ametnikuna.

Soovime V. Lannole õnne ja edu edaspidises teenistuses.

Assistent ELMAR ABERG'I
10 a. juubel

10. sept. s. a. pühitseb Tallinna-Harju kriminaalpolitsei assistent Elmar Aberg oma 10-a. politseiteenistuse juubelit.

Elmar Aberg sündis 22. septembril 1905. a. Tartumaal, Luunja vallas. Üldhariduse omandas Tartus Hugo Treffneri ja komertsgümnaasiumis. Lõpetanud gümnaasiumi, jätkas ta õpinguid Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas, kust aga peatselt pidi lahkuma majanduslikel põhjustel.

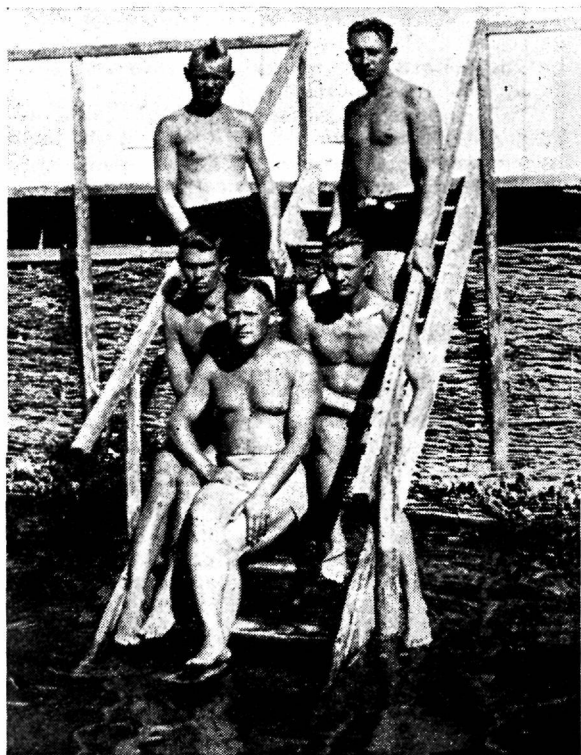
Politseiteenistusse astus juubilar 10. septembril 1928. a. Politseikooli kõrgema klassi kasvandikuna. Lõpetanud 9. märtsil 1929. a. Politseikooli kõrgema klassi, jätkas ta teenistust algul Venevere ja hiljem Pada rajooni konstaablina. 1. veebr. 1932 a. läks üle Rakvere kriminaalpolitseisse, kus algul teenis agendina, hiljem assistendina. 15. novembril 1936. a. siirdus teenistusse Tallinna Kriminaalpolitseisse, kus teenib praegugi assistendina.

Assistent KARL MULLAS'e
10 a. teenistusjuubel

10. sept. s. a. pühitseb Tallinna-Harju Kriminaalpolitsei assistent Karl Mullas oma 10-a. politseiteenistuse juubelit.

Karl Mullas sündis 14. märtsil 1906. a. Harju-maal Rapla vallas. Üldhariduse omandas Tallinna kaubanduskoolis.

Politseiteenistust algas juubilar 10. septembril 1928. a. Politseikooli kõrgema klassi kasvandikuna. 9. märtsil 1929. a. lõpetas Politseikooli kõrgema klassi ja jätkas teenistust Rae rajooni konstaablina. 1. detsembril 1934. a. siirdus teenistusse Tallinna Kriminaalpolitseisse, kus teenib praegugi assistendina.

Ujumiskursusest osavõtjad Haapsalus.

Ujumiskursus politseile Haapsalus

8. kuni 12. augustini s. a. kestis Haapsalus linna supelasutuse ujulas ujumiskursus Lääne-maa politseile, mille ülesandeks oli ette valmistada politseijaoskondade ujumisinstruktooreid. Kursusest oli osavõtjaid 5, igast jaoskonnast üks esindaja.

Kursust juhatas konstaabel Laurits, kes sel aastal lõpetas ujumiskursuse kuulsa Arne Borgi juhatusel Koitjärvel.

Kursuse kestus oli lühike, neli päeva, kuid seal tehti tublit tööd, igapäev 6 tundi, millest viibiti vees kaks kuni kolm tundi. Osavõtjad olid kõik edasijõudnud ja seepärast omandati kõik vajalik kergelt ning värsked instruktorid lahkusid tublide teadmiste ja oskustega.

Algas Politseikooli alama klassi 14. lennu kursus

Pärast suvist vaheaega jätkub töö Politseikoolis. 22. augustil s. a. algas alama klassi 14. lennu kursus 40 kasvandikuga.

Viimaseil aastail on olnud tung Politseikooli pidevalt väga suur, kusjuures sooviavaldajate arv kõigub 350—500 vahel, kuna vastu võetakse 40 kasvandikku. Käesolevasse lendu oli esitatud 376 sooviavaldust ja ainult 40 pääses kooli.

Teatavasti pannakse vastuvõtul, eriti alama klassi, rõhku kandidaatide kasvule ja üldse füüsilisele arenemisele. Kuigi ametlik pikkuse norm on ette nähtud 172 sm, ei pääse kooli alla 176 sm pikkused mehed. Nii on käesolevasse lendu vastuvõetute hulgas 176—179 sm pikkusi kasvandikke — 17, 180—185 sm — 17 ja üle 185 sm — 6. Peab tähendama, et üldiselt leidub pikki ja tugevaid mehi, kelle kasv küüniks 190 sm lähedale, võrdlemisi vähe ja valik ei ole kerge. Kui tahetakse valida ainult allohvitseri aukraadis isikuid, siis leidub neid kõige enam 170—175 sm vahel, pikemad juba tihti ei oma seda sõjaväelist aukraadi.

Nii on käesolevasse lendu võetud 14 allohvitseri, 11 kaprali ja 15 reamehe aukraadis kasvandikku, kusjuures reamehe aukraadis leidub ka spetsialiste side ja mereväe alalt, kes tegelikult oma erialal omavad kõrgema teenistusastme kui reamees. Sõjaväe erialalt kuulub vastuvõetute hulgast jalaväkke 13, suurtükiväkke 10, side- ja pioneeralal — 12, ratsaväkke — 2, mereväkke — 2 ja lennuväkke — 1.

34 kasvandikul on algkooli 6 kl. haridus. 7—8 õppeaastat — 4 ja 10 õppeaastat — 2 kasvandikul. Huvitav oleks veel pilku heita kasvandike senisele tööalale. Kasvandikest on enne kooli astumist tegelnud põllutööl — 15, lihttööl — 5, lukusepa alal — 1, ärialal — 4, vangivalvureina — 3, raudteel — 5, piirivalves — 4, trammijuhina — 1, kantselei alal — 2.

Kooli võtmisel ei ole küll piiratud vanus, kuid tavaliselt ei ületa vanus 30 aastat ja ei ole alla 21 aasta. Käesolevasse lendu vastuvõetuid on noorim 22- ja vanim 31-aastane.

Käesolev kursus kestab 4 kuud, nii et jõuleks võivad värsked kordnikud asuda juba teenistusse. —s.

Kergejõustiku võistlused Narva politseis

23. ja 24. augustil s. a. korraldas Narva Politseiametnike Kogu Spordi- ja Kehaliskasvatuse Sektsioon Kogu liikmete omavahelised kergejõustiku võistlused. Narva politseis on korraldatud omavahelisi kergejõustiku võistlusi traditsiooniliselt igal aastal ja kõnesolevad võistlused olid arvult kümnenad, seega Narva politsei kergejõustiku juubeli võistlused. Osavõtt võistlustist oli rohkearvuline.

Kergejõustiku võistlused toimusid Narva Garnisoni staadionil, mille jooksu- ja hüpperajad olid läbi ligunenud ja pehmed suurtest vihmasadudest,

mistõttu tehnilised tulemused jäid üldiselt keskpäraseiks.

Võistlusil peakohtunikuna teotsev abikomissar A. Kook ja peakorraldaja Spordisektsiooni esimees H. Voitk, samuti teised kohtunikud toimisid äärmise erapooletusega ja tegid kõik Narva politsei kergejõustiku juubelivõistluste kiireks ja ladusaks läbiviimiseks.

Võistluskavas oli 100 m. ja 1500 m. jooksud, kaugus- ja kõrgushüpped, kuulitõuge, kettaheide ja granaadivise.

Tehnilisi tagajärgi:

100 m. jooksus: 1. konstaabel S. Etverk (Narva 1. jsk.) — aeg 12,6 sek., 2. konstaabel V. Juurvee (Narva rdt. pol.-jšk.) — 13,0 sek., 3. konstaabel H. Kukk (Narva 1. jsk.) — 2. m. järel;

1500 m. jooksus: 1. agent H. Linde (Narva pol.) — aeg 5.30,1 min., 2. kordnik R. Seppel (Narva 1. jsk.) — aeg 5.35,6 min., 3. v.-kordnik J. Villo — aeg 5.47,2 min.;

kaugushüppes: 1. konstaabel S. Etverk — tagajärg 5,78 m., 2. konstaabel A. Voitk (Narva 2. jsk.) — 5,51 m., 3. konstaabel V. Juurvee — 5,32 m.;

kõrgushüppes: 1. agent H. Linde — tagajärg 1,45 m., 2. konstaabel V. Juurvee — 1,45 m., 3. v.-kordnik J. Villo — 1,40 m.;

kuulitõukes: 1. konstaabel A. Voitk — tagajärg 12,50 m., 2. konstaabel V. Juurvee — 10,46 m., 3. konstaabel H. Kukk — 10,39.;

kettaheitel: 1. konstaabel A. Voitk — tagajärg

35,64 m., 2. v.-kordnik J. Villo — 29,72 m., 3. agent H. Linde — 29,61 m.;

granaadiviskes: 1. konstaabel A. Voitk — tagajärg 55,06 m., 2. agent H. Linde — 54,07 m., 3. kordnik R. Seppel — 53,49 m.

Võistlusil kohtadele tulnuile olid Kogu poolt välja pandud väärtuslikud individuaalauhinnad, mis Kogu esimehe poolt hiljem võitjaile jagati.

Küsimusi ja vastuseid

K ü s i m u s. Kas võib tavalisel jalgrattal, millele teine istekoht seks vabrikus valmistatud nahast sadula näol ratta raami vaherauale ja jalgade toe edekahvlile on külge kruvitud, sõita lapsega kuni 10 a. vanuseni?

V a s t u s. Seadus eeldab, et jalgratas on ehituselt ühe isiku sõiduks, mille konstruktsioon ei võimalda istet oma raamistikul kahele sõitjale. Paki-ga sõites ei olda sellises ohus kui inimesega sõites. Õnnetuste vältimiseks peab olema ettevaatlik, pealegi võib inimene raamistikul istudes rikkuda tasakaalu sõidul. Peapõhjus on see, mis ka Lm. § 17 on võetud aluseks, et jalgratta raam ei ole määratud sõitjaile.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. Tellimishind: aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. Kuulutuste hinnad: 1/1 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Pea- ja vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja: H. Põldvere. Väljaandja: Politseiametnike Keskkogu.

Kirjaümbriku- ja paberiümbertöötamise tehas

O-ü. Raf. Haarla

Tallinn, Tina tän. nr. 9.

Telefon 302-56.

Käsmu laevaomanikud — Tallinn.

Mugavaim ja mood-
seim öölokaal Tallinnas.

„*Dancing Paris*“ Tallinn, Müürivahe 2

Baar. Kabaree.

Kodu- ja välismaa artistid.

Artur-Karl Herodes

Tallinn, Vana Viru tän. 3. Tel. 450-11.

Alaline suurladu: _____
tapeete, tammeparketti, saareparketti,
linoleumi. Metlahi põranda- ja seinaplaate, „DERMAS“ põrandate valmistamiseks kivi, puu- ja asbestmassist.

Mantli-, kostüümi-, ülikonna- ja palituriideid

parimatest kodu- ning välismaa vabrikutest. Villased ja puuvillased lõngad suures valikus

ULMER & SCHMIDT

Tallinn, Pikk tän. 10.

Telefon 448-67

TH.STEMPEL, Tallinn *Kardinad · Mööbliriided*

Dikk 15 asut. 1867 Tel. 437-37

· Vaibad

Linased ja pesuriided

Laevasõidu A-s. Merilaid & Ko.

Kontor: Tallinn, Aia tän. 5-a

Telefon 451-88

E. Delsky

Tallinn, Maakri 4
Telefon 311-90

Suurim ladu mütse, kübaraid ja muid pudu- ja moekaupu igasuguses hinnas.

Karusnaha suures valikus.

Odavaimaid ostukohti Tallinnas.

A-S. „SELEKT“

Tallinnas. Kontor V. Karja 1. Telefon 466-98

Kõiksugu kodu- ja

välismaa pealishad.

Laudu, hõõveldatud ja hõõveldamata, prusse, seinapalke, liiste, mitmesuguseid latte, trepikäsipuid jne.

Soovitab

KARL SIMONI

SAEVESKI JA EHTUSMATERJALIDE LADU
Tallinn, Kopli tän. 9. Telefon 441-53

Nahavabrikute ladu

BALTONIA

Tallinn, Reimanni 28. Telef. 317-12

Tallinna
põllumajanduse
Näitus
3., 4. ja 5.
SEPT. 1938.

S. KATZ Kudumistööstus ja lõngaladu
Tallinn, Merepuiestee 17. Tel. 313-29.

Fa. R. TEG L H U S KASEIINITÖÖSTUS
Tallinnas, S. Karja 18-19. Telefon 445-02, Eksport-, import-, komisjoniäri.

Nõudke kõikjal

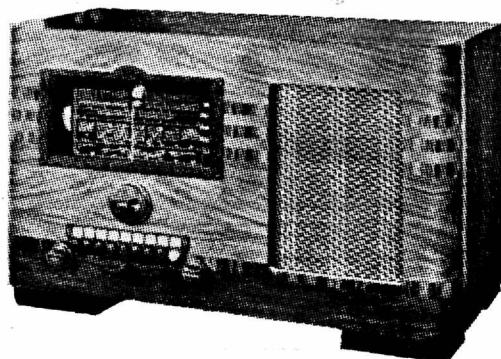
TAIKO ÖUNAJOOKI
KULD-RENETT.

Reserveeritud

HIND 30 SENTI

Meie 1939. aasta raadiohooaja programm on selgunud ja see on ületamatu:

Mitukümmend välja-
valitud uut mudelit
välis- ja kodumaa pa-
rimatest vabrikutest
esitame tarvitajatele
valimiseks.

Meie, kui vanima selle
ala äri kogemused
ühes suure läbikäi-
gaga tagavad parima
kindlustuse kvalitee-
dis, tarvitajaskonna
teenimises ja soovide
täitmises.

SUURSUGUSED NIMED (firmad):

MARCONI, TELEFUNKEN, SIERA, ARS, STANDARD, Tartu Tel. Vabrik
jne. on paljuütlevad ja kindlustavad tehnilise täituse. **Veenduge ise!**

O-ü. „ESTO-MUUSIKA“

TALLINN, VIRU 2

Osakondade ja esindustega kõikjal üle riigi.

Ühistegeline Kindlustusselts „Talu“

Juhatus ja peakontor: Tallinn, Väike-Karja 7. Telef. 459-07, 459-09 ja 484-38.

**Toimetab: tule-, elu-, murdvarguste-,
koduloomade-, rahe- ja klaasikindlustusi.**

PEAAGENTUURID:

Tartus, Võidu t. 14, tel. 8-05.
Otepääl, Pärna t. 1.
Valgas, Vabaduse t. 2, tel. 1-15.
Võrus, Kasarmu t. 5, tel. 1-33.
Petseris, Võru t. 3, tel. 68.
Pärnus, Toominga t. 7, tel. 6-55.

Viljandis, Leola t. 1, tel. 3-41.
Rakveres, Laada t. 12, tel. 1-08.
Jõhvis, Narva t. 6.
Paides, Pärnu t. 17, tel. 74.
Tapal, Kesk t. 3.
Esindajad igas vallas ja linnas.

KUMMI- JA METALL-
TEMPLEID

valmistab uute moodsete
kirjade ja abinõudega

Kummitempli-, metalltempli-
ja mehaanikatööstus

A. Targama

Tallinn, Nunne 18
Balti jaama lähedal

Nõudke kirjaproove!

Telefon 473-69